

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

**«Προτάσεις για τη νέα Προγραμματική Περίοδο ΕΣΠΑ 2021-2027
στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων»**

Περιεχόμενα

A. Παρούσα Κατάσταση στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων	3
A.1 Η θέση της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων στο Εθνικό και Διεθνές Περιβάλλον	3
A.2 Βγαίνοντας από την οικονομική κρίση.....	4
A.3 Συγκριτική θεώρηση της θέσης της Π.Ι.Ν.....	5
A.4 Κατάσταση, ανάγκες και συγκριτικά πλεονεκτήματα ανά Τομέα Πολιτικής	10
B. Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης	23
B.1 Οι στρατηγικές θέσεις της Ελληνικής κυβέρνησης	23
B.2 Η υφιστάμενη κατάσταση της οικονομίας και οι νέες προοπτικές	23
B.3 Οι θέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Εθνική Αναπτυξιακή Στρατηγική.....	24
B.4 Οι θέσεις των Ελληνικών Περιφερειών για τα Επιχειρησιακά Προγράμματα Ανάπτυξης της νέας περιόδου	27
Γ. Σύνδεση με προγραμματισμένη ενημερωτική ημερίδα	31
Δ. Νέες υφιστάμενες γραμμές για χρηματοδότηση δράσεων στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων (Π.Ι.Ν.)	34
Δ.1 Βελτίωση της υπάρχουσας κατάστασης	34
Δ.2 Άξονες Προτεραιότητας.....	36
Δ.3 Τομείς και Δράσεις	37

Α. Παρούσα Κατάσταση στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων

Στο παρόν τμήμα του κειμένου θα επιχειρηθεί, με στοιχεία που παρατίθενται στο έντυπο «Κείμενο για την ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων στο πλαίσιο του σχεδιασμού της Αναπτυξιακής Στρατηγικής 2021-2027, Περιφέρεια Ιονίων Νήσων, Σεπτέμβριος 2019» μια συνοπτική παρουσίαση της θέσης της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων (Π.Ι.Ν.) και της υφιστάμενης κατάστασης ανά τομέα πολιτικής (Παραγωγή, Περιβάλλον, Διασυνδεσιμότητα κλπ) , των δράσεων σε κάθε τομέα στο πλαίσιο της τρέχουσας Προγραμματικής Περιόδου (Π.Π.) και των δυνατοτήτων, πλεονεκτημάτων και ευκαιριών που υπάρχουν ανά τομέα πολιτικής για περαιτέρω δράσεις.

Α.1 Η θέση της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων στο Εθνικό και Διεθνές Περιβάλλον

Γεωπολιτικά χαρακτηριστικά.

Η Περιφέρεια Ιονίων Νήσων αποτελεί μια αμιγώς νησιωτική περιφέρεια της Δυτικής Ελλάδας, με συνολική έκταση 2.318 τ.χλμ (1,8% της επικράτειας). Περιλαμβάνει 32 νησιά, εκ των οποίων κατοικούνται μόνο τα 14.

Διοικητικά χωρίζεται σε 5 Περιφερειακές Ενότητες (Κέρκυρας, Λευκάδας, Κεφαλληνίας, Ιθάκης και Ζακύνθου) και 11 Δήμους. Έδρα της Περιφέρειας είναι η Κέρκυρα.

Βασικά γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά των Ιόνιων Νησιών είναι οι ορεινοί όγκοι με σημαντικό για τα νησιωτικά δεδομένα υψόμετρο, οι λοφοσειρές, οι λιμνοθάλασσες, καθώς και οι παράκτιες κυρίως, πεδινές εκτάσεις. Ο συνολικός πληθυσμός ανέρχεται σε 207.885 κατοίκους (2011) και πρόκειται για μια από τις πλέον πυκνοκατοικημένες Περιφέρειες της χώρας (101 κάτοικοι/km²).

Η περιφερειακή οικονομία παρουσιάζει υψηλή συγκέντρωση δραστηριοτήτων στον τριτογενή τομέα, φθίνουσα πορεία στο δευτερογενή και μικρή συμμετοχή στον πρωτογενή.

Θέση στον Ευρωπαϊκό και Ελληνικό χώρο.

Στον **Ευρωπαϊκό χώρο** η Περιφέρεια Ι.Ν. εντάσσεται στον Ευρωπαϊκό Νησιωτικό Χώρο (286 περιοχές με 10 εκατ. Κατοίκους) που συνολικά αντιμετωπίζει κάποια ειδικά προβλήματα με δομικό και επομένως μόνιμο χαρακτήρα. Το Ελληνικό σύνταγμα και η Συνθήκη της Λισαβόνας περιλαμβάνει την έννοια της νησιωτικότητας με αναφορές για την εδαφική συνοχή και την αναγκαιότητα ειδικής πολιτικής για τα ευρωπαϊκά νησιά. Συμμετέχει στην «**Μακροπεριφέρεια Αδριατικής – Ιονίου**» με γενικό στόχο την προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής ευημερίας μέσω της «γαλάζιας ανάπτυξης» και τη δημιουργία απασχόλησης και ανάπτυξης με τη βελτίωση της ελκυστικότητας, της ανταγωνιστικότητας και της συνδεσιμότητας.

Σε **εθνικό επίπεδο**, συγκαταλέγεται στον Ελληνικό Νησιωτικό Χώρο (114 κατοικημένα Νησιά – 1,6 εκ. κάτοικοι ή 15% του πληθυσμού της χώρας) και χαρακτηρίζεται από **σχετικά καλές αναπτυξιακές επιδόσεις** σε συνδυασμό όμως με **σημαντικές αδυναμίες** στο οικονομικό προφίλ, τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του ανθρώπινου δυναμικού, και σημαντικό κίνδυνο υποβάθμισης του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος που αποτελεί συγκριτικό πλεονέκτημα των νησιών.

Αποτελεί ισχυρό πόλο τουριστικής ανάπτυξης (σε ισορροπία με το Νότιο Αιγαίο και την Κρήτη) και λειτουργεί παράλληλα και συμπληρωματικά στο δυτικό ανάπτυγμα της χώρας. Η ανάδειξη του χώρου ως άξονα ανάπτυξης και όχι απλά μεταφορών μπορεί να επιδράσει σημαντικά στη βελτίωση παραγωγικών-οικονομικών δομών της ευρύτερης περιοχής. Για να μπορέσει η Π. Ι.Ν. να ανταποκριθεί σε ένα πολύ-επίπεδο ρόλο με διαπεριφερειακού τύπου λειτουργίες **πρέπει πρώτα να προωθήσει και ενισχύσει την εσωτερική συνοχή και να αντιμετωπίσει ανοικτά «εσωτερικά» προβλήματα και ζητήματα διαφορετικών ταχυτήτων.**

A.2 Βγαίνοντας από την οικονομική κρίση

Όσον αφορά την Π.Ι.Ν., η επιρροή της γενικότερης βελτίωσης των προοπτικών της Ελληνικής Οικονομίας μετά από εκτεταμένη οικονομική κρίση, εντοπίζεται στους εξής δείκτες για τους οποίους υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία:

- Σταδιακή ανάκαμψη Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας (ΑΠΑ): από -31% (2008-2013) σε +0.3% (2013-2016)
- Μείωση ποσοστού ανεργίας -5.5% (2014-2018) και μακροχρόνια βελτίωση της σχετικής θέσης της Π.Ι.Ν. στην αγορά εργασίας
- Το χαμηλότερο πανελλαδικά ποσοστό ανθρώπων που κινδυνεύουν από φτώχεια και κοινωνικό αποκλεισμό κατά το 2018: 28.1%

Η Π.Ι.Ν. συνεχίζει να παρουσιάζει σχεδόν μονομερή προσανατολισμό στον τριτογενή τομέα και με αυξανόμενη δυναμική, με ελαφρά ενίσχυση του πρωτογενούς και σταδιακό περιορισμό του δευτερογενούς.

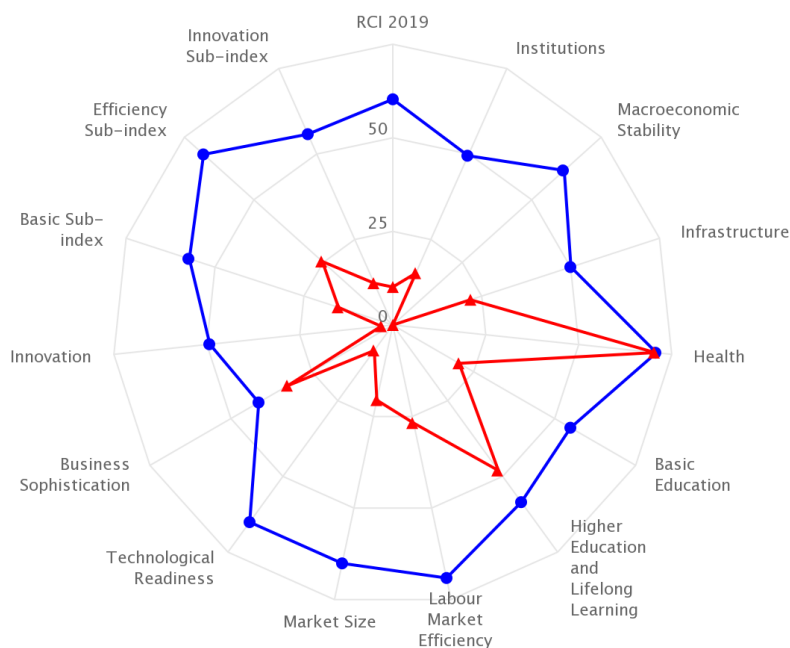
Ο πληθυσμός είναι πρακτικά σταθερός την περίοδο 2008-2013 και κατόπιν παρουσιάζει μικρή μείωση 1,8% μέχρι το 2018 . Το εργατικό δυναμικό κατά το 2018 εμφανίζεται μειωμένο κατά 4% (έναντι συνολικής μείωσης σε εθνικό επίπεδο 5,9%) σε σχέση με το 2009, αλλά ο δείκτης του «οικονομικά ενεργού πληθυσμού» διατηρείται οριακά υψηλότερος από της χώρας.

Ως προς το επίπεδο εκπαίδευσης, τα στοιχεία για την περίοδο 2009-2018 δείχνουν σημαντική αύξηση των αποφοίτων λυκείου (39,3%) και των πτυχιούχων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (17,6%) και αντίστοιχη μείωση των αποφοίτων «υποχρεωτικής εκπαίδευσης». Ωστόσο η Π.Ι.Ν. **εξακολουθεί να υστερεί σε σύγκριση με το σύνολο της χώρας ως προς το εκπαιδευτικό επίπεδο.**

Α.3 Συγκριτική θεώρηση της θέσης της Π.Ι.Ν.

Σύγκριση με τις άλλες Ευρωπαϊκές και Ελληνικές Περιφέρειες

Συγκρίνοντας την Π.Ι.Ν. με τις **272 Ευρωπαϊκές Περιφέρειες** που περιλαμβάνονται στον Δείκτη Περιφερειακής Ανταγωνιστικότητας 2019 (Regional Competitiveness Index – RCI2019)¹ (ο συγκεκριμένος δείκτης αντιπροσωπεύει την ικανότητα μιας περιφέρειας να προσφέρει ένα ελκυστικό και βιώσιμο περιβάλλον για τις επιχειρήσεις και τους κατοίκους, να ζουν και να εργάζονται) παρατηρούμε στο Σχήμα 1, ότι η Π.Ι.Ν. **υπολείπεται σημαντικά του Ευρωπαϊκού μέσου όρου σχεδόν στο σύνολο των επιμέρους πυλώνων ανάπτυξης**, με μοναδική εξαίρεση αυτόν της Υγείας, όπου βρίσκεται στον μέσο όρο, της Ανώτατης εκπαίδευσης και Δια βίου μάθησης, καθώς και της Επιχειρηματικής Εξειδίκευσης (business sophistication) που πλησιάζει τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο.

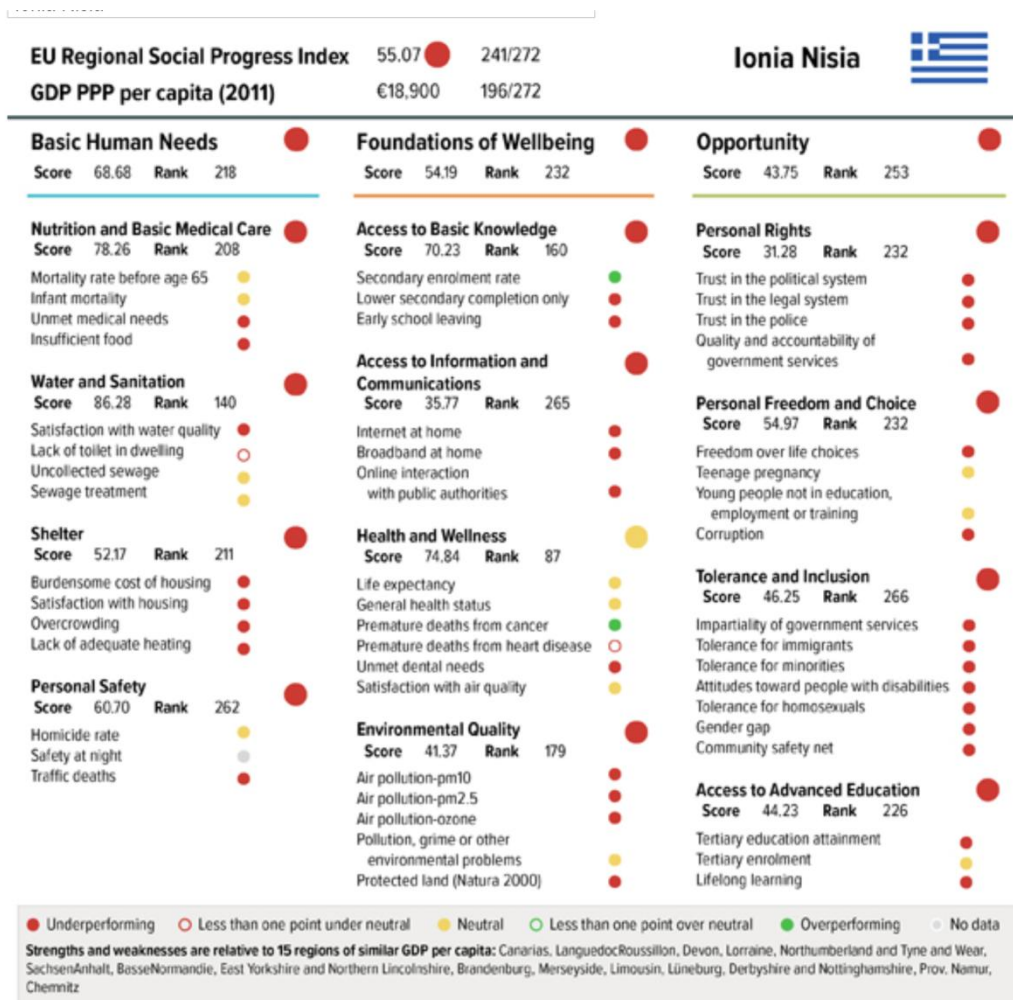
Σχήμα 1: Η Π.Ι.Ν. (κόκκινη γραμμή) σε σύγκριση με τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο (μπλε γραμμή) στους πυλώνες του Δείκτη Περιφερειακής Ανταγωνιστικότητας

Υστέρηση σε όλους τους επιμέρους τομείς παρουσιάζεται και ως προς τον δείκτη Κοινωνικής Προόδου (European Social Progress Index -2016)². Ο συγκεκριμένος δείκτης αντικατοπτρίζει την ικανότητα μιας κοινωνίας να ανταποκριθεί στις βασικές ανθρώπινες ανάγκες των πολιτών της, να δημιουργήσει τα

¹ Πηγή: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/maps/regional_competitiveness/

² Πηγή: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/maps/social_progress

δομικά στοιχεία που επιτρέπουν στους πολίτες και τις κοινότητες να ενισχύσουν και να διατηρήσουν την ποιότητα της ζωής τους και να δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις για όλα τα άτομα να αξιοποιήσουν πλήρως τις δυνατότητές τους. Όπως φαίνεται και στο Σχήμα 2, η Π.Ι.Ν. κατατάσσεται στους περισσότερους τομείς στις τελευταίες θέσεις, με εξαίρεση τους τομείς της Υγείας και Ευεξίας (87^η/272), Νερού και Υγιεινής (140^η/272) και Ποιότητας Περιβάλλοντος (179^η/272).

Σχήμα 2: Κατάταξη της Π.Ι.Ν. στο σύνολο 272 Ευρωπαϊκών Περιφερειών στους επιμέρους τομείς του Ευρωπαϊκού Δείκτη Κοινωνικής Προόδου (2016)

Οι παραπάνω αρνητικές επιδόσεις όμως πρέπει να σημειωθεί ότι αντανακλούν και τις γενικότερες επιδόσεις της Ελλάδας σε αυτούς τους τομείς και δεν είναι ιδιαιτερότητα της Π.Ι.Ν. στον Ελλαδικό χώρο. Αυτό αποδεικνύεται από τη σχετική κατάταξη της Π.Ι.Ν. στο σύνολο των 13 Ελληνικών Περιφερειών όπου σε όλους τους πυλώνες του Δείκτη Περιφερειακής Ανταγωνιστικότητας

κατατάσσεται στο μέσο και πάνω της σειράς κατάταξης με εξαίρεση το Μέγεθος Αγοράς και την Τεχνολογική «Ετοιμότητα» που κατατάσσεται προτελευταία και τελευταία αντίστοιχα (Πίνακας 1).

Πίνακας 1: Κατάταξη της Π.Ι.Ν. ως προς τους πυλώνες του Δείκτη Περιφερειακής Ανταγωνιστικότητας (RCI-2019) ως προς τις 13 Ελληνικές Περιφέρειες

Επιμέρους Δείκτης RCI 2019	Σειρά κατάταξης της Π.Ι.Ν. στις 13 Ελληνικές Περιφέρειες
Institutions	2
Infrastructure	6
Health	4
Basic Education	4
Higher Education & Lifelong Learning	5
Labour Market Efficiency	4
Market Size	12
Technological Readiness	13
Business Sophistication	4

Η διαχρονική πορεία της Π.Ι.Ν. σε επιμέρους δείκτες φαίνεται στο Σχήμα 3.

Η ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ Ι.Ν. 2008-2018			
ΔΕΙΚΤΕΣ	2008/09	2013	2018
Νησιωτικότητα			32 νησιά
Πληθυσμός (Υπολογιζόμενος)		+/- 0,0%	-1,8%
Αναλογία Κοινωνικών Βαριών	54,80%	57,80%	59,50%
Αστικότητα (2011)		37,1%	
Καινοτομία/Ερευνα	13η θέση	13η θέση	9η/10η θέση
Ακαθ. Περιφ. Προϊόν (2008-2016)		-32,2%	1,9%
Τριτογενής Τομέας (%ΑΠΑ 2008-2012-2016)	87,5%	86,9%	87,8%
Απόφοιτοι ΑΕΙ	10,1%	12,8%	17,6%
Εργατικό Δυναμικό	55,7%	52,5%	54,4%
Απασχολούμενοι με Εξειδικ.	45,9%	43,4%	39,9%
Ανεργία (2008-2014-2018)	8,3%	21,4%	15,9%
%Ατόμων με κίνδυνο Φτώχειας			28,1%
Δείκτης Περιφ. Ανταγωνιστικότητας (2013 & 2016 σε 276 Περιφέρειες)		256η θέση	256η θέση
Δείκτης Κοινων. Προόδου (2016 σε 272 Περιφέρειες)			241η θέση

Σχήμα 3: Η διαχρονική πορεία (2008-2018) της Π.Ι.Ν. σε επιμέρους δείκτες.

Συνοπτικά η Π.Ι.Ν. χαρακτηρίζεται από:

- **ιδιαιτερότητες που απορρέουν από τη νησιωτικότητα** και έντονες εποχικές διακυμάνσεις στις ανθρώπινες δραστηριότητες λόγω τουρισμού
- **γενικά δυσμενές δημογραφικό περιβάλλον** που χαρακτηρίζεται από τάση βελτίωσης (από την κρίση και μετά) των εκπαιδευτικών του προσόντων και από σχετικά αυξημένη συμμετοχή ξένων υπηκόων
- **παραγωγικό σύστημα περιορισμένης εξειδίκευσης και χαμηλής ανταγωνιστικότητας, κυριαρχούμενο από τον τριτογενή τομέα** (μαζικός τουρισμός και εμπόριο), με χαμηλά επίπεδα καινοτομίας (παρά τη σχετική βελτίωση)

- **ανθεκτική στην κρίση αγορά εργασίας** (σχετικά χαμηλή ανεργία), που προσφέρει **ολόένα και περισσότερες θέσεις εργασίας χαμηλής εξειδίκευσης**, σε αντίθεση με τα επίπεδα δεξιοτήτων των ανέργων
- **περιβαλλοντική ποικιλομορφία και εύθραυστες ισορροπίες** όσον αφορά στους φυσικούς και περιβαλλοντικούς πόρους ένεκα της νησιωτικότητας, προκαλώντας για «εξοικονόμηση», «επανάχρηση», συνετή & βιώσιμη «διαχείριση», ενώ ταυτόχρονα η μορφολογία της αυξάνει τους φυσικούς και ανθρωπογενείς κινδύνους.
- **βελτιούμενη «εξωτερική διασύνδεση»** μέσω πυλών εισόδου-εξόδου με τα ΔΕΔ-Μ, αλλά και σημαντικό έλλειμμα στην «εσωτερική» διασυνδεσιμότητα μικρών και μεγάλων νησιών
- **διατηρούμενη αναντιστοιχία ανάμεσα στις βελτιούμενες κοινωνικές** (εκπαιδευτικές και υγειονομικές) **υποδομές και στις αντίστοιχες παρεχόμενες υπηρεσίες** (λόγω ποσοτικών και ποιοτικών ελλείψεων σε στελεχιακό δυναμικό και του προφίλ της Π.Ι.Ν.)
- **σχετικά βελτιωμένη εικόνα** συγκριτικά με τις άλλες Περιφέρειες, όσον αφορά **στην κοινωνική ένταξη και στην αντιμετώπιση της φτώχειας**
- **ορατές χωρικές διαφοροποιήσεις και κατανομές** (παρά τη γενική ομοιογένεια) που αφορούν τόσο τους οικιστικούς, πολιτιστικούς και εν δυνάμει τουριστικούς πόρους, όσο και την παραγωγική εξειδίκευση των επιμέρους χωρικών ενοτήτων.

A.4 Κατάσταση, ανάγκες και συγκριτικά πλεονεκτήματα ανά Τομέα Πολιτικής

ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ: Περιφερειακή οικονομία – τομείς οικονομικής δραστηριότητας

Γενικά Χαρακτηριστικά Π.Ι.Ν.

Κατά τις τελευταίες δεκαετίες βασικό χαρακτηριστικό της περιφερειακής οικονομίας αποτελεί η:

- **υψηλή συγκέντρωση δραστηριοτήτων στον τριτογενή τομέα** (87.8% της Α.Π.Α.) που δείχνει περεταίρω ενίσχυση
- **φθίνουσα πορεία του δευτερογενή τομέα**
- **περιορισμένη συμμετοχή του πρωτογενή τομέα** (αύξουσα ωστόσο).

Όσον αφορά στον **πρωτογενή τομέα**, αυτός διατηρεί τις διαρθρωτικές του αδυναμίες όπως ο πολυτεμαχισμός και μικρό μέγεθος κλήρου, με την τουριστική επέκταση και τη νησιωτικότητα να ασκεί σημαντικές πιέσεις και περιορισμούς. Το 2016 καλύπτει το 11,3% της απασχόλησης στην ΠΙΝ. Περιλαμβάνει παραδοσιακές μονοκαλλιέργειες (αμπέλι και ελιά) εμπλουτισμένες με ορισμένες άλλες καλλιέργειες, υδατοκαλλιέργειες και κτηνοτροφία.

Όσον αφορά στο **δευτερογενή τομέα**, η **δραστηριότητα συγκεντρώνεται στους κλάδους «κατασκευών» (45%) και «μεταποίησης» (24%)** και ειδικότερα στους κλάδους τροφίμων, ποτών, τουριστικών ειδών και οικοδομικών υλικών.

Τέλος στον **τριτογενή τομέα δεσπόζει τις τελευταίες δεκαετίες ο τουρισμός και το εμπόριο, με τον τουρισμό να έχει γίνει η κυρίαρχη μορφή τριτογενούς δραστηριότητας**. Σε γενικές γραμμές, πρόκειται για τυποποιημένο – μαζικό τουρισμό με έντονη εποχικότητα και σχετικά χαμηλή προστιθέμενη αξία, μειώνοντας τις ευκαιρίες διασποράς των ωφελειών στον τόπο προορισμού. Το **εμπόριο**, παρουσιάζει αυξημένους τζίρους, πολλαπλάσιους των άλλων δραστηριοτήτων, με το 75% των επιχειρήσεων να δραστηριοποιούνται στο λιανεμπόριο (κυρίως τροφίμων και ποτών). Στο εξωτερικό εμπόριο, παρά τη μικρή συμμετοχή της Π.Ι.Ν. στις εθνικές εξαγωγές (0,3%), τη διετία 2016-17 αύξησε σημαντικά τις εξαγωγικές επιδόσεις (+13,8% έναντι +6,9% πανελλαδικά) με τις εξαγωγές διπλάσιες των εισαγωγών επικεντρωμένες στους κλάδους τροφίμων (ιχθυρά, έλαια κλπ) και «Χημικών και Πλαστικών».

Ως προς την απασχόληση, η αναλογία των απασχολούμενων με εξειδίκευση μειώνεται σταθερά, ενώ αντίθετα το ποσοστό ανέργων με εξειδίκευση αυξάνεται διαρκώς (16,9% το 2018 στην Π.Ι.Ν.)

Δράσεις Τρέχουσας Προγραμματικής Περιόδου.

Η έως τώρα ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της ΠΙΝ επιχειρείται **κυρίως μέσω «οριζόντιου» τύπου παρεμβάσεων** στις ενισχύσεις ΜΜΕ στους τομείς τουρισμού, μεταποίησης και εμπορίου όσο και στην αγορά εργασίας, αλλά και στον αγροτικό χώρο. Η σταδιακή έξοδος από την κρίση συμβαδίζει με την υιοθέτηση και προώθηση της **«Στρατηγικής για την Έξυπνη Εξειδίκευση»** της Π.Ι.Ν. με απτά αποτελέσματα να αναμένονται τα προσεχή έτη.

Παραμένει η ανάγκη για την τόνωση της ανταγωνιστικότητας του παραγωγικού μοντέλου, με την ποιοτική αναβάθμιση του υφιστάμενου παραγωγικού προτύπου και παράλληλα τη διαφοροποίησή του μέσω της καινοτομίας των τεχνολογιών και της αξιοποίησης της γνώσης (νέα προϊόντα & υπηρεσίες), καθώς και την ανάπτυξη δια-τομεακών συνεργασιών και επιχειρηματικών υποδομών, σε συνδυασμό με τη δημιουργία βιώσιμης απασχόλησης και συνετής αξιοποίησης των πλεονεκτημάτων/πόρων.

Η Περιφερειακή Στρατηγική για την “Έξυπνη Εξειδίκευση” θέτει το πλαίσιο για την αξιοποίηση των παραγωγικών/συγκριτικών πλεονεκτημάτων της ΠΙΝ στη βάση ορισμένων τομέων προτεραιότητας, με την αξιοποίηση της γνώσης και της καινοτομίας, τον τεχνολογικό & ψηφιακό εκσυγχρονισμό. Η στήριξη της επιχειρηματικότητας θα πρέπει κατά κύριο λόγο να επικεντρώνεται περισσότερο στην παροχή βοήθειας προς τις δυναμικές ΜΜΕ για να αναπτυχθούν, στην “στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης”.

Δυνατότητες (πλεονεκτήματα & ευκαιρίες)

Η υψηλή αναγνωρισιμότητα της ΠΙΝ ως τουριστικού προορισμού της Μεσογείου, σε συνδυασμό με τους ποικίλους (φυσικοί, πολιτιστικοί, παραγωγικοί) πόρους των νησιών, παρέχει τη δυνατότητα αξιοποίησης της διεθνώς προωθούμενης αειφορίας

του τουριστικού μοντέλου. Η δυνατότητα αυτή που συνάδει με την αναγκαία διασύνδεση των παραγωγικών τομέων και η παραγωγή από τοπικά πιστοποιημένα και εξαγώγιμα προϊόντα μπορούν να αξιοποιηθούν σε αυτή την κατεύθυνση.

ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ: Έρευνα και Καινοτομία

Γενικά Χαρακτηριστικά Π.Ι.Ν.

Η καινοτομία, αποτελεί το απαραίτητη προϋπόθεση για να επιτευχθεί η βελτίωση ή η παραγωγή νέων προϊόντων και υπηρεσιών. Ενσωματώνει δε σε σημαντικό βαθμό την ερευνητική προσπάθεια και την τεχνολογική εξέλιξη.

Η εισαγωγή της ψηφιακής τεχνολογίας και των τεχνολογιών συμβάλουν σημαντικά στην περιφερειακή ανάπτυξη, διευκολύνοντας την προσβασιμότητα και διασύνδεση και συμβάλλοντας στην επιχειρηματική ανταγωνιστικότητα. Έως πρόσφατα, η ΠΙΝ ακολουθώντας σε γενικές γραμμές τις τάσεις της χώρας, καταλάμβανε μια από τις ενδιάμεσες θέσεις στη κατάταξη των ελληνικών Περιφερειών όσον αφορά στη πρόσβαση των νοικοκυριών στο διαδίκτυο.

Δράσεις Τρέχουσας Προγραμματικής Περιόδου.

Κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο 2014-2020, εξελίσσεται η πλέον ουσιαστική προσπάθεια **σύζευξης τοπικής ζήτησης (ΜΜΕ)-προσφοράς (ΑΕΙ) στο πλαίσιο της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης, με την ενθάρρυνση της έρευνας σε τομείς προτεραιότητας για την ΠΙΝ**. Όμως, παρά την βελτίωση του κλίματος, το επίπεδο της Π.Ι.Ν. στους τομείς της «Έρευνας και Καινοτομίας» παραμένει σχετικά χαμηλό («Moderate Innovator»), όπως και η προστιθέμενη αξία σε περιφερειακό επίπεδο. Συνέπεια των παραπάνω είναι η διαρροή νέων επιστημόνων, ενώ, παρά τη λειτουργία του Ιονίου Πανεπιστημίου και την ερευνητική του ενασχόληση σε αντικείμενα με άμεσο ενδιαφέρον για την Περιφέρεια και το παραγωγικό της δυναμικό, **δεν έχουν δημιουργηθεί ακόμη οι συνθήκες που θα επιτρέψουν τη μεταφορά τεχνογνωσίας προς τις ΜΜΕ**.

Στο πλαίσιο των τελευταίων προγραμματικών περιόδων, έχει αυξηθεί σημαντικά ο αριθμός των υλοποιούμενων δράσεων στον τομέα των ΤΠΕ κυρίως σε αντικείμενα περισσότερο προσαρμοσμένα σε τοπικές ανάγκες & ιδιαιτερότητες, όπως η τουριστική προβολή, ή σε «εργαλεία» χρήσιμα για την τοπική διοίκηση και αυτοδιοίκηση, που εστιάζουν στην εξυπηρέτηση του πολίτη. **Αναγκαία είναι η περεταίρω αξιοποίηση των ψηφιακών τεχνολογιών τόσο στις υπηρεσίες (δημόσιες και ιδιωτικές), όσο και στο παραγωγικό σύστημα, προκειμένου να αμβλυθούν ορισμένες δυσμενείς συνέπειες της νησιωτικότητας και να τονωθεί η ανταγωνιστικότητα του παραγωγικού συστήματος**

Δυνατότητες (πλεονεκτήματα & ευκαιρίες)

Η υψηλή αναγνωρισιμότητα της ΠΙΝ ως τουριστικού προορισμού της Μεσογείου, σε συνδυασμό με τους ποικίλους (φυσικοί, πολιτιστικοί, παραγωγικοί) πόρους των νησιών, παρέχει τη δυνατότητα αξιοποίησης της διεθνώς προωθούμενης αειφορίας του τουριστικού μοντέλου. Η δυνατότητα αυτή που συνάδει με την αναγκαία διασύνδεση των παραγωγικών τομέων και η παραγωγή από τοπικά πιστοποιημένα και εξαγώγιμα προϊόντα μπορούν να αξιοποιηθούν σε αυτή την κατεύθυνση.

Η αυξανόμενη χρήση του διαδικτύου από τους κατοίκους, τους επισκέπτες και τις επιχειρήσεις, η λειτουργία σχετικών Πανεπιστημιακών σχολών/τμημάτων και οι κατευθύνσεις της RIS, παρέχουν τη δυνατότητα αξιοποίησης των ΤΠΕ για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής και την τόνωση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ.

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ: Ενεργειακή απόδοση & Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας

Γενικά Χαρακτηριστικά Π.Ι.Ν.

Το ατμοσφαιρικό περιβάλλον της ΠΙΝ χαρακτηρίζεται από σχετικά καλή ποιότητα, όμως ο δομημένος χώρος αποτελεί βασικό παράγοντα ενεργειακής επιβάρυνσης. Το πρόβλημα επικεντρώνεται στις αστικές περιοχές, με το μεγαλύτερο κτιριακό απόθεμα και τα υψηλότερα επίπεδα ενεργειακής κατανάλωσης. Η διασύνδεση της ΠΙΝ με την ηπειρωτική χώρα έφερε σημαντική βελτίωση, διότι εξασφάλισε μεγαλύτερη επάρκεια σε ηλεκτρικό ρεύμα και αξιοπιστία σε περιπτώσεις βλαβών. Η Π.Ι.Ν. καταναλώνει το 1,9% της συνολικής ηλεκτρικής ενέργειας που καταναλώνεται στη χώρα, με το 85% περίπου να αφορά οικιακή και εμπορική χρήση. Σχετικά με τη θέρμανση κυριαρχεί (73,3%) το πετρέλαιο και η ηλεκτρική ενέργεια ενώ το 55,9% των κατοικούμενων κατοικιών δεν έχει καμία μόνωση.

Όσον δε αφορά στις ΑΠΕ, ο τομέας τους χρήζει εμπλουτισμού και εναρμόνισης με τις κατευθύνσεις του οικείου Ειδικού Πλαισίου, με εξειδίκευση για την Περιφέρεια, ενώ η περεταίρω αξιοποίησή του θα πρέπει να συνάδει με τις γεωμορφολογικές και περιβαλλοντικές συνθήκες της περιοχής. Επιπλέον, η έρευνα και η πιθανή εκμετάλλευση υδρογονανθράκων στον θαλάσσιο χώρο της Περιφέρειας, ως δραστηριότητα επιπέδου εθνικής οικονομίας θέτει νέα δεδομένα, καθώς και χωροταξικές και περιβαλλοντικές προϋποθέσεις.

Δράσεις Τρέχουσας Προγραμματικής Περιόδου.

Στο πλαίσιο της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου υλοποιούνται **δράσεις ενεργειακής εξοικονόμησης σε κατοικίες και δημόσιες υποδομές**, που πέρα από τη συνέχισή τους αναγκαία είναι η εστίαση σε τεχνολογίες εξοικονόμησης που συνάδουν με το ιδιαίτερο αστικό περιβάλλον (ιστορικά κέντρα πόλεων), η ενεργειακή αυτονομία (μέσω ΑΠΕ) των Μικρών Νησιών, η προώθηση των “ενεργειακών κοινοτήτων” κλπ.

Δυνατότητες (πλεονεκτήματα & ευκαιρίες)

Παρά το γενικά χαμηλό επίπεδο εκπομπών ρύπων, το μάλλον ενεργοβόρο δομημένο περιβάλλον προσφέρεται στην προώθηση & αξιοποίηση καινοτόμων τεχνολογιών προσαρμοσμένων στις τοπικές κλιματολογικές κ.ά. συνθήκες. Η παρουσία πυκνού δικτύου οικιστικών ενοτήτων, αλλά και των Μικρών Νησιών προσφέρει δυνατότητες τοπικής κλίμακας συνεργασιών για την ενεργειακή αυτονομία.

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ: Κλιματική αλλαγή & Φυσικοί Κίνδυνοι

Γενικά Χαρακτηριστικά Π.Ι.Ν.

Τα Ιόνια Νησιά παρότι έχουν ελάχιστο μερίδιο στην αρνητική επίδραση στην κλιματική αλλαγή, σε σχέση με άλλες Περιφέρειες της χώρας και της Ευρώπης, είναι ευάλωτα στις επιπτώσεις της, ιδίως στον (τουριστικά και αστικά αναπτυγμένο) παράκτιο, αλλά και το θαλάσσιο χώρο. Παρόλα αυτά, υστερούν ακόμη στην υιοθέτηση μιας συνεκτικής πολιτικής για την αντιμετώπιση φυσικών καταστροφών και περιστασιακών κινδύνων.

Ιδιαίτερα σημαντικές απειλές είναι αυτές των πυρκαγιών (διάσπαρτοι οικισμοί εντός αγροτο-δασικών εκτάσεων, ιδιαιτερότητες ιστορικών κέντρων πόλεων), των πλημμύρων και της διάβρωσης των ακτών, ενώ μεγάλη πρόκληση αποτελεί η πρόληψη και αντιμετώπιση λοιπών (φυσικών κ.ά.) κινδύνων. Σε αυτούς εντάσσονται κυρίως οι κίνδυνοι από τους σεισμούς και η μόλυνση του θαλάσσιου περιβάλλοντος κυρίως από την ανθρώπινη δραστηριότητα (δεδομένης και της σχεδιαζόμενης εξορυκτικής δραστηριότητας).

Δράσεις Τρέχουσας Προγραμματικής Περιόδου.

Ως προς τα συστήματα έγκαιρης προειδοποίησης, η ΠΙΝ σήμερα εξυπηρετείται από εθνικά δίκτυα και υποδομές με μεμονωμένες μόνο δράσεις να έχουν αναληφθεί σε παλιότερες προγραμματικές περιόδους. Κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο επιχειρείται μια ολιστική και συντονισμένη αντιμετώπιση της διαχείρισης κινδύνων που με επίκεντρο την αρμόδια Αυτοδιοίκηση, το Ιόνιο Πανεπιστήμιο και τις τοπικές υπηρεσίες αντιμετώπισης αναμένεται να δημιουργήσουν σταδιακά ένα περιφερειακό σύστημα διαχείρισης των κινδύνων. Αναγκαία κρίνεται η ολοκλήρωση του υλοποιούμενου σχεδιασμού με έμφαση στην εκπαίδευση και ετοιμότητα του ανθρώπινου δυναμικού και επιπλέον η εξειδικευμένη εστίαση σε περιοχές και τομείς με αυξημένη τρωτότητα

Δυνατότητες (πλεονεκτήματα & ευκαιρίες)

Οι σχετικά ήπιες κλιματολογικές συνθήκες στην ΠΙΝ με την απουσία ιδιαίτερα ακραίων φαινομένων και η αυξανόμενη

ευαισθητοποίηση για την κλιματική αλλαγή και τις δυνατότητες που ήδη διαμορφώνονται για την αξιοποίηση τεχνολογίας ολιστικής διαχείρισης φυσικών κ.ά. κινδύνων, μπορούν να συμβάλουν στην αντιμετώπιση γνωστών και επαναλαμβανόμενων πιέσεων.

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ: Διαχείριση του νερού

Γενικά Χαρακτηριστικά Π.Ι.Ν.

Παρά το γεγονός ότι σε όλα τα νησιά της ΠΙΝ εμφανίζεται πλεονασματικό υδρολογικό ισοζύγιο, η κατάσταση υδροδότησης τους είναι δυσχερής, αφενός λόγω της δυσκολίας στη συγκράτηση των νερών εξαιτίας της γεωμορφολογίας και αφετέρου λόγω προβλημάτων χημισμού του υδροφόρου ορίζοντα. Ιδιαίτερο πρόβλημα παρατηρείται κυρίως τους θερινούς μήνες, λόγω της αυξημένης ζήτησης (τουρισμός) ενώ σε πολλές περιπτώσεις δεν έχουν ακόμα αξιοποιηθεί οι δυνατότητες που δημιουργούνται από τις αυξημένες βροχοπτώσεις, τη στιγμή που από τα υπόγεια αποθέματα, μικρό ποσοστό είναι αξιοποιήσιμο. Η ετήσια συνολική ζήτηση νερού αφορά κατά τα 2/3 περίπου, ανάγκες ύδρευσης.

Δράσεις Τρέχουσας Προγραμματικής Περιόδου.

Στην τρέχουσα περίοδο ο συνδυασμός περιφερειακών και τομεακών πολιτικών ενθαρρύνει την έννοια της συνολικότερης περιβαλλοντικής διαχείρισης των υδάτινων πόρων και τη μείωση των διαρροών. Βασική ανάγκη αποτελεί η βελτίωση της ποιότητας σε συνδυασμό με τον περιορισμό των απωλειών των δικτύων ύδρευσης (αντικαταστάσεις σε συνδυασμό με “έξυπνα συστήματα”), στο πλαίσιο μιας ολοκληρωμένης πολιτικής για τη διαχείριση και την “εξοικονόμηση” των υδάτινων πόρων, σε συνδυασμό με την διαρκή παρακολούθηση και καταγραφή της κατάστασής τους και γενικά η εφαρμογή ορθών περιβαλλοντικά πρακτικών.

Δυνατότητες (πλεονεκτήματα & ευκαιρίες)

Το μάλλον πλεονασματικό υδρολογικό ισοζύγιο των νησιών μπορεί να ωφεληθεί από τις “ώριμες” πλέον θεσμικές, διαχειριστικές και τεχνολογικές δυνατότητες για την προστασία και αξιοποίηση των περιβαλλοντικών υδατικών πόρων στη λογική της “εξοικονόμησης” και της “ορθής διαχείρισης”.

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ: Διαχείριση Αποβλήτων - “κυκλική οικονομία”

Γενικά Χαρακτηριστικά Π.Ι.Ν.

Η διαχείριση των αποβλήτων αποτελεί σημαντικό τομέα της «κυκλικής οικονομίας» που στηρίζεται στην “επανάχρηση”, με πυλώνες της τη “Βιώσιμη Διαχείριση Πόρων”, την «Κυκλική Επιχειρηματικότητα» και την «Κυκλική Κατανάλωση». Η παραγόμενη ποσότητα Στερών Αποβλήτων (ΑΣΑ) στην ΠΙΝ εκτιμάται από 130-140 χιλ. τόνους/έτος, το 50% των οποίων παράγεται την Κέρκυρα. Το 44% από αυτά είναι οργανικό κλάσμα, το 22% χαρτί, το 14% πλαστικό κ.ο.κ.

Η διαχείριση των απορριμμάτων (οφείλει να) ακολουθεί τον αναθεωρημένο (2016) Περιφερειακό Σχεδιασμό (ΠΕΣΔΑ), σύμφωνα με τον οποίο στόχος για το 2020 είναι να πραγματοποιείται διαλογή στην πηγή για το 50% των παραγόμενων ΑΣΑ και να οδηγείται προς ταφή μόνο το 26% αυτών.

Δράσεις Τρέχουσας Προγραμματικής Περιόδου.

Για το προσεχές μέλλον, η προώθηση της «κυκλικής οικονομίας» κρίνεται ιδιαίτερα σημαντική για τις νησιωτικές περιοχές που αντιμετωπίζουν σπανιότητα πόρων, περιβαλλοντική ευαισθησία και δυσανάλογα μεταφορικά κόστη. Άλλα ενδιαφέροντα πεδία της «κυκλικής οικονομίας» είναι η μείωση απώλειας τροφίμων, η επανάχρηση υλικών και ο οικολογικός σχεδιασμός των κατασκευών, η επανάχρηση νερού για άρδευση κλπ.

Δυνατότητες (πλεονεκτήματα & ευκαιρίες)

Το σχετικά «ανθεκτικό» (ακόμη) στις πιέσεις οικοσύστημα των νησιών μπορεί να ωφεληθεί από τις “ώριμες” πλέον θεσμικές, διαχειριστικές και τεχνολογικές δυνατότητες για την “κυκλική” αντιμετώπιση των οξυμένων περιβαλλοντικών πιέσεων, στη λογική της “επανάχρησης”.

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ: Βιοποικιλότητα & πράσινες υποδομές

Γενικά Χαρακτηριστικά Π.Ι.Ν.

Η περιοχή της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων χαρακτηρίζεται από συγκριτικά υψηλό απόθεμα περιβαλλοντικών πόρων, με πλούσια βιοποικιλότητα σε επίπεδο ειδών, οικοσυστημάτων, τοπίων και θεωρείται ως μια εκ των 13 περιοχών της Μεσογείου Θάλασσας που χρήζουν ιδιαίτερης προστασίας. Διαθέτει 19 περιοχές «Natura», 51 μικρο-νησιωτικούς υγροτόπους, 11 καταφύγια άγριας ζωής και σημαντικούς γεωμορφολογικούς σχηματισμούς, που συμπληρώνονται από τους θαλάσσιους πόρους και συστήματα.

Μεταξύ των πλέον σημαντικών ειδών βιοποικιλότητας του Ιονίου είναι η χελώνα Caretta-Caretta στη Ζάκυνθο και η κεφαλληνιακή ελάτη στον Αίνο. Η διαχείριση των δύο αυτών σημαντικών προστατευόμενων περιοχών έχει ανατεθεί σε αντίστοιχους Φορείς Διαχείρισης, ενώ των υπολοίπων έχει υπαχθεί πλέον σε υφιστάμενους ΕΦΔ της ηπειρωτικής χώρας. Ορισμένες από τις περιοχές αυτές, ιδιαίτερα οι θαλάσσιοι και παράκτιοι βιότοποι, υφίστανται πιέσεις από την οικονομική δραστηριότητα (τουρισμό).

Δράσεις Τρέχουσας Προγραμματικής Περιόδου.

Η τρέχουσα προγραμματική περίοδος προωθεί την υλοποίηση δράσεων σε περιφερειακό επίπεδο που καλύπτει το σύνολο σχεδόν των προστατευόμενων περιοχών, με σκοπό την προστασία ή/και την ήπια αξιοποίησή τους. Έως σήμερα, δεν έχει επιτευχθεί μια ολιστική αντιμετώπιση (γνώση, διατήρηση, διαχείριση, μείωση επιπτώσεων, ευαισθητοποίηση και ήπια αξιοποίηση) της βιοποικιλότητας σε όλα τα επίπεδα (ειδών, οικοσυστημάτων, τοπίων), προκειμένου να διασφαλίζεται η προστασία τους, αλλά και να παραχθεί η προσδοκώμενη προστιθέμενη αξία από την ήπια αξιοποίησή τους.

Επιπλέον, η δικτύωση των τόπων ενισχύει τη διασυνδεσιμότητά τους, τη διαπερατότητα και τη διαλειτουργικότητά τους με γειτονιάζουσες περιοχές και χρήσεις, αναδεικνύοντας έτσι την έννοια της “πράσινης υποδομής” (πχ στην θαλάσσια-παράκτια ζώνη, στον αστικό-περιαστικό χώρο), όπου ως «πράσινη υποδομή» νοείται ένα συνδεδεμένο δίκτυο χώρων πρασίνου που διατηρούν τις αξίες και τις λειτουργίες του οικοσυστήματος και παρέχουν τα συναφή πλεονεκτήματα στον ανθρώπινο πληθυσμό.

Δυνατότητες (πλεονεκτήματα & ευκαιρίες)

Το εξαιρετικής κατάστασης και ιδιαίτερης σημασίας περιβάλλον (ποικιλία τοπίων, ενδιαφέροντα οικοσυστήματα, εκτεταμένη ακτογραμμή, πυκνότητα οικισμών), μπορεί να ωφεληθεί από τις “ώριμες” πλέον θεσμικές, διαχειριστικές και τεχνολογικές δυνατότητες για την προστασία των περιβαλλοντικών πόρων στη λογική μιας “ήπιας & συνδυαστικής αξιοποίησης”.

ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΙΜΟΤΗΤΑ: Ψηφιακή συνδεσιμότητα

Γενικά Χαρακτηριστικά Π.Ι.Ν.

Ιδιαίτερη σημασία λόγω του νησιωτικού χαρακτήρα της ΠΙΝ έχουν οι νέες τεχνολογίες και συγκεκριμένα οι ευρυζωνικές συνδέσεις που παρέχουν πρόσβαση στον παγκόσμιο διαδικτυακό ιστό και προσφέρουν δυνατότητες σύγχρονων αναβαθμισμένων υπηρεσιών που συμβάλουν στην άρση της απομόνωσης, όπως είναι η τηλεδιάσκεψη, η τηλεϊατρική, η τηλε-εργασία, κτλ.

Μεγάλο μέρος των νησιών (η Κέρκυρα πλην του βόρειου ορεινού τμήματος και των Διαποντίων νήσων, η αστική και τουριστική Λευκάδα, Κεφαλονιά, Ιθάκη και Ζάκυνθος) καλύπτεται επαρκώς από ευρυζωνικές υπηρεσίες.

Δράσεις Τρέχουσας Προγραμματικής Περιόδου.

Τις τελευταίες περιόδους αυξηθεί σημαντικά ο αριθμός των υλοποιούμενων έργων υποδομών ΤΠΕ, ιδιαίτερα μέσω του Τομειακού Προγράμματος. Από την άποψη της τηλεπικοινωνιακής υποδομής, παρότι έχουν εγκατασταθεί ικανές ψηφιακές υποδομές και σύγχρονα δίκτυα, παραμένουν ορισμένα «κενά» στην κάλυψη του χώρου, ενώ υπάρχει εγκατεστημένο δίκτυο υπερτοπικής εμβέλειας.

Δυνατότητες (πλεονεκτήματα & ευκαιρίες)

Η ύπαρξη και η δυνατότητα περαιτέρω ενίσχυσης βασικών τηλεπικοινωνιακών υποδομών σύνδεσης με το εθνικό και διεθνές δίκτυο, παρέχουν τη δυνατότητα αξιοποίησης των ΤΠΕ για την αντιμετώπιση αρνητικών πτυχών της νησιωτικότητας.

ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΙΜΟΤΗΤΑ: Συνδεσιμότητα Υποδομών Μεταφορών

Γενικά Χαρακτηριστικά Π.Ι.Ν.

Όσον αφορά στην ένταξη σε ευρύτερα δίκτυα μεταφορών, αξίζει να αναφερθεί η θέση των Ιονίων Νήσων επί του θαλάσσιου άξονα Αδριατικής - Ιονίου -Ανατολικής Μεσογείου, αλλά και η εγγύτητά τους με τους χερσαίους άξονες της Εγνατίας και της Ιόνιας οδού, που εξυπηρετούν την πρόσβαση στο βόρειο και νότιο τμήμα της ηπειρωτικής χώρας.

Τα **δίκτυα μεταφορών** της νησιωτικής ΠΙΝ αποτελούν τις υποδομές διακίνησης κατοίκων, προϊόντων & επισκεπτών, ενώ οι βασικές πύλες εισόδου (λιμάνι, αεροδρόμιο) βρίσκονται εντός ή πλησίον του αστικού κέντρου κάθε μεγάλου νησιού και από εκεί ξεκινούν βασικές συνδέσεις για την ενδοχώρα, τις τουριστικές περιοχές και τα Μικρά Νησιά.

Ως προς τις μεταφορικές υποδομές της Π.Ι.Ν., αξιοσημείωτη είναι η λειτουργία 3 αεροδρομίων με σημαντική επιβατική κίνηση. Επίσης, 89 συνολικά μικρά και μεγάλα λιμάνια διαφόρων τύπων, υποστηρίζουν την επιβατική κίνηση, την κρουαζιέρα, το θαλάσσιο τουρισμό και την αλιεία και **ορισμένα** από αυτά έχουν ιδιαίτερη σημασία για την «εξωτερική» διασύνδεση της Περιφέρειας ή την υποστήριξη ειδικών μορφών τουρισμού, ενώ το λιμάνι της Κέρκυρας διασφαλίζει την ένταξη της Περιφέρειας στα διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών. Επίσης, ένα αρχικό δίκτυο υδατοδρομίων είναι ήδη υπό ανάπτυξη.

Πέραν από τις «πύλες», το βασικό οδικό δίκτυο της Περιφέρειας (από τα πυκνότερα της χώρας) χαρακτηρίζεται από την μη ολοκλήρωσή των βασικών του αξόνων, ειδικά προς απομονωμένες και τουριστικές περιοχές και έχει περίπου τα ίδια χαρακτηριστικά - προβλήματα σε τους νομούς όλους.

Δράσεις Τρέχουσας Προγραμματικής Περιόδου.

Λόγω και της νησιωτικότητας, οι δράσεις μεταφορών έχουν απορροφήσει σημαντικό μέρος των πόρων σε όλες τις Προγραμματικές περιόδους. Σημαντικές είναι οι παρεμβάσεις που έχουν κατά καιρούς υλοποιηθεί για την αναβάθμιση των οδών, των αεροδρομίων και των λιμένων.

Στην τρέχουσα Προγραμματική Περίοδο, υλοποιούνται λιμενικές υποδομές στα Μικρά Νησιά της ΠΙΝ. Η δε υλοποίηση σημαντικών έργων διασύνδεσης με τα ΔΔΜ (οδοί διασύνδεσης με αεροδρόμια Κέρκυρας και Αργοστολίου και πόλης Λευκάδας με Ιόνια Οδό) δεν αναμένεται να ολοκληρωθεί εντός της π.π. και σημαντικό μέρος του αντικειμένου τους θα ολοκληρωθεί στη νέα π.π., ενώ καθυστερήσεις σημαντικές αντιμετωπίζει η υλοποίηση δράσεων οδικής ασφάλειας.

Προβλέπεται για τη νέα π.π. η υλοποίηση σειράς παρεμβάσεων στο οδικό δίκτυο και στο δίκτυο λιμένων, υποδομών που υποστηρίζουν το θαλάσσιο τουρισμό (κρουαζιέρα, υδατοδρόμια, τουριστικά αγκυροβόλια). Επίσης σημαντικό και αναγκαίο είναι το ζήτημα των υδατοδρομίων και της ασφάλειας στις οδικές και θαλάσσιες μεταφορές και η προσαρμογή των υποδομών (ιδίως των λιμενικών) στις απαιτήσεις της «κλιματικής αλλαγής».

Δυνατότητες (πλεονεκτήματα & ευκαιρίες)

Η κεντρική θέση της Π.Ι.Ν. στον διεθνή άξονα Αδριατικής – Ιονίου και η γεινίαση με θαλάσσια & χερσαία Διευρωπαϊκά Δίκτυα Μεταφορών, οι ρυθμοί ανάπτυξης του εγχώριου και διεθνούς τουρισμού που διακινείται μέσω αυτών των δικτύων, καθώς και η συνεχής αναβάθμιση σημαντικών μεταφορικών υποδομών-πυλών της ΠΙΝ (αεροδρόμια, λιμάνια) δημιουργούν τις προϋποθέσεις και δυνατότητες για αναβάθμιση και της “εσωτερικής” δια-συνδεσιμότητας

ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΙΜΟΤΗΤΑ: Αστική κινητικότητα

Γενικά Χαρακτηριστικά Π.Ι.Ν.

Σημαντικό μέρος της κυκλοφορίας και της διακίνησης συντελείται μέσα από τα 4 αστικά κέντρα, που εκτός των άλλων ρόλων αποτελούν τις πύλες εισόδου-εξόδου της ΠΙΝ και ταυτόχρονα συγκεντρώνουν σε καθημερινή βάση το μεγαλύτερο μέρος της εσωτερικής διακίνησης κάθε νησιού. Και οι 4 πόλεις αποτελούν πόλεις- λιμάνια, και είναι αναπτυγμένες στην παράκτια ζώνη των αντίστοιχων νησιών.

Και τα 4 αστικά κέντρα της Π.Ι.Ν. συνδυάζουν σε διαφορετική ένταση και κλίμακα, προβλήματα παραδοσιακής και σύγχρονης αστικής πολεοδόμησης και λειτουργίας. Επωμίζονται αυξημένο κυκλοφοριακό φόρτο, δεν διαθέτουν εναλλακτικά και ευέλικτα μέσα μετακίνησης και επαρκώς αναπτυγμένο δίκτυο πεζοδιαδρόμων, αντιμετωπίζουν προβλήματα στάθμευσης των οχημάτων, ενώ οι υποδομές πρόσβασης ΑμεΑ είναι περιορισμένες. Αναγκαίες κρίνονται ολοκληρωμένες “έξυπνες” και “πράσινες” παρεμβάσεις

Δράσεις Τρέχουσας Προγραμματικής Περιόδου.

Στις προηγούμενες κυρίως προγραμματικές περιόδους υλοποιήθηκαν ορισμένα έργα βελτίωσης της αστικής κινητικότητας ιδίως των πεζών (πεζόδρομοι) στο πλαίσιο αστικών αναπλάσεων, αλλά οι ανάγκες μιας ουσιαστικότερης ολοκληρωμένης παρέμβασης για τη βελτίωση στην αστική κινητικότητα παραμένουν

Δυνατότητες (πλεονεκτήματα & ευκαιρίες)

Το αστικό οικιστικό δίκτυο της Π.Ι.Ν. Με την ιδιαίτερη φυσιογνωμία του, προσφέρει δυνατότητες (και “προκαλεί”) για τη βελτίωση της αστικής κινητικότητας.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ: Εκπαίδευση

Γενικά Χαρακτηριστικά Π.Ι.Ν.

Στην ΠΙΝ λειτουργούν 270 σχολεία α΄θμιας εκπαίδευσης, 90 σχολεία β΄θμιας εκπαίδευσης και το «νέο» Ιόνιο Πανεπιστήμιο (με 5 Σχολές και 12 Τμήματα μετά την ενσωμάτωση του ΤΕΙ), καθώς και 4 δημόσια ΙΕΚ και 3 Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων. Γενικά η ΠΙΝ στο γενικό επίπεδο εκπαίδευσης:

- υστερεί σημαντικά στο μερίδιο των αποφοίτων γ΄θμιας εκπαίδευσης (17,6% έναντι 23,4% για τη χώρα – 2018)
- Τα διαθέσιμα στοιχεία για τη σχολική διαρροή από εκπαίδευση & κατάρτιση κατατάσσουν την ΠΙΝ στην χειρότερη θέση των 13 Περιφερειών (16,3% -2014)
- ο συνολικός αριθμός μαθητών – φοιτητών της ΠΙΝ την περίοδο 2013-2017 μεταβάλλεται με πιο ευνοϊκό ρυθμό από ότι σε επίπεδο χώρας (+6,0% έναντι +5,3%), με αξιοσημείωτη την αύξηση εγγραφών στα ΑΕΙ
- όσον αφορά στην Επαγγελματική Κατάρτιση εμφανίζει αρνητική τάση την ίδια περίοδο ενώ με βάση το ποσοστό των “μη εργαζόμενων νέων που δεν παρακολουθούν εκπαίδευση ή κατάρτιση”, η ΠΙΝ κατατάσσεται στη 12η θέση
- στη δε «Δια Βίου Μάθηση» (ηλικίες 20-64 ετών, 2015) η ΠΙΝ κατατάσσεται στην 10η θέση με 4,0% (6,1% για τη χώρα)
- διαθέτει ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά συστεγαζόμενων σχολείων, σε σχέση με τις υπόλοιπες Περιφέρειες ενώ όσον αφορά τη δυσκολία πρόσβασης στις σχολικές μονάδες λόγω της γεωμορφολογίας, η ΠΙΝ κατατάσσεται στην 9η θέση όσον αφορά την α΄θμια και στην 11η θέση όσον αφορά στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Δράσεις Τρέχουσας Προγραμματικής Περιόδου.

Στο πλαίσιο των Περιφερειακών Προγραμμάτων έχει ανανεωθεί και συμπληρωθεί σε ένα βαθμό η κτιριακή υποδομή και ο ειδικός εξοπλισμός των εκπαιδευτηρίων όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης, ενώ μέσω του αντίστοιχων Τομεακών Προγραμμάτων ενισχύονται δράσεις που σχετίζονται με την ενίσχυση της διδασκαλίας, την προώθηση της δια βίου μάθησης, την αναβάθμιση των προγραμμάτων σπουδών των Πανεπιστημίων, την προώθηση νέων εκπαιδευτικών εργαλείων, κλπ .

Την τρέχουσα π.π. υλοποιούνται παρεμβάσεις σε υποδομές (κτιριακά και ειδικός εξοπλισμός) με βάση τη χαρτογράφηση αναγκών ενώ προωθείται η αντιμετώπιση ορισμένων από τις στεγαστικές ανάγκες του Ιονίου Πανεπιστημίου (σε Κέρκυρα και Λευκάδα).

Ανάγκες συνεχίζουν να υφίστανται, λόγω της παλαιότητας αρκετών σχολικών υποδομών, αλλά και των συνεχών «αναδιαρθρώσεων». Ενδεικτικά αναφέρεται ότι με βάση πρόσφατη χαρτογράφηση (2017) αποτελεί άμεση προτεραιότητα η ανέγερση τουλάχιστον 10 διδακτηρίων α'θμιας και β'θμιας εκπαίδευσης, ενώ πρόσθετες ανάγκες στέγασης και εξοπλισμού αντιμετωπίζει και το Ιόνιο Πανεπιστήμιο, ιδιαίτερα μετά την ενσωμάτωση του ΤΕΙ Ιονίων Νήσων. Επίσης, η υποχρεωτικότητα της προσχολικής εκπαίδευσης δημιουργεί νέες ανάγκες στέγασης & εξοπλισμού.

Δυνατότητες (πλεονεκτήματα & ευκαιρίες)

Η λειτουργία ενός αναβαθμισμένου Πανεπιστημιακού Ιδρύματος με τμήματα σε όλη την ΠΙΝ, το σχετικά ικανοποιητικό επίπεδο προϋποθέσεων παροχής υπηρεσιών εκπαίδευσης (αναλογία/ μαθητών ανά εκπαιδευτικό, χρήση ΤΠΕ) και η αναβάθμιση εκπαιδευτικού επιπέδου πληθυσμού την περίοδο της κρίσης δημιουργούν τις δυνατότητες προσέγγισης του μέσου εκπαιδευτικού και μαθησιακού επιπέδου της χώρας με την παράλληλη αντιμετώπιση αναγκών σε υποδομές.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ: Υγεία & Πρόνοια

Γενικά Χαρακτηριστικά Π.Ι.Ν.

Σε ότι αφορά στον τομέα της παροχής υπηρεσιών υγείας, τα Ιόνια Νησιά παρότι καταλαμβάνουν σχετικά καλή θέση στην σύγκριση των ευρωπαϊκών-ελληνικών περιφερειών κατέχουν μια από τις χαμηλές θέσεις πανελλαδικά, σε σχέση με την αναλογία νοσοκομειακών κλινών ανά κάτοικο, ενώ χαμηλά κατατάσσονται όσον αφορά στην αναλογία ιατρικού και νοσηλευτικού προσωπικού.

Τα 6 Νοσοκομεία, τα 8 Κέντρα Υγείας και τα 53 Περιφερειακά Ιατρεία, λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της νησιωτικότητας, εμφανίζουν ελλείψεις, τόσο σε εξοπλισμό, όσο και σε προσωπικό. Επίσης, για τον τομέα της υγείας θα πρέπει να ληφθεί η εποχική ζήτηση λόγω της τουριστικής περιόδου και κατά συνέπεια η ανάγκη δημιουργίας αισθήματος ασφάλειας στους επισκέπτες. Η ενδο-περιφερειακή κατανομή των επισκέψεων στα νοσοκομεία δεν είναι ανάλογη του πληθυσμού των νησιών, με το ΓΝ Κέρκυρας να δέχεται το 26,7% των συνολικών επισκέψεων όταν στην ΠΕ Κέρκυρας αναλογεί το 50,2% του πληθυσμού της ΠΙΝ.

Η παροχή υπηρεσιών κοινωνικής μέριμνας και ένταξης, πραγματοποιείται με τη λειτουργία περιορισμένου αριθμού δημόσιων βρεφονηπιακών και παιδικών σταθμών, που προσφέρουν θέσεις φροντίδας παιδιών, με την ανάπτυξη και υποστήριξη δομών φιλοξενίας ατόμων τρίτης ηλικίας, με τις υπηρεσίες από τα Ειδικά Κέντρα που παρέχουν συμβουλευτική και θεραπευτική υποστήριξη σε Άτομα με ειδικές Ανάγκες (ΑμεΑ), καθώς και από Κέντρα Αποθεραπείας - Φυσικής & Κοινωνικής Αποκατάστασης

Δράσεις Τρέχουσας Προγραμματικής Περιόδου.

Τις τελευταίες περιόδους, μέσω του ΠΕΠ ολοκληρώθηκε ο ριζικός εκσυγχρονισμός βασικών νοσοκομειακών μονάδων (Κέρκυρας, Ζακύνθου, Λευκάδας), ελλείψεις όμως εντοπίζονται σε εργαστήρια και ιατρικό εξοπλισμό, καθώς και στη λειτουργικότητα των δομών α'θμιας φροντίδας υγείας.

Η λειτουργία των ΤΟΜΥ παρουσιάζει σχετικά χαμηλή ανταπόκριση έως τώρα. Στον δε τομέα της Πρόνοιας, μέσω του ΠΕΠ βελτιώνονται ορισμένες προνοιακές υποδομές (γηροκομεία, παιδικοί σταθμοί), σε συνδυασμό με την υλοποίηση δράσεων υπέρ των κοινωνικά ευπαθών ομάδων.

Παρά την αδιαμφισβήτητη αναβάθμιση των δομών β'θμιας υγείας, σε γενικές γραμμές και η ΠΙΝ υφίσταται τις επιπτώσεις από τα δομικά εμπόδια στο συντονισμό μεταξύ των τομέων υγείας, τις ελλείψεις στελέχωσης, τον κατακερματισμό των δομών διοίκησης καθώς και της μη βέλτιστης αξιοποίησης των υποδομών, που χαρακτηρίζουν το σύστημα υγείας στη χώρα. Η δε εποχική διακύμανση επιτείνει τα προβλήματα.

Ειδικά η πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας παραμένει σε χαμηλή ανάπτυξη, όσον αφορά υποδομές, εξοπλισμό και ανθρώπινο δυναμικό. Ιδιαίτερη ανάγκη, (λόγω και της νησιωτικότητας) αποτελεί η υγειονομική κάλυψη των απομακρυσμένων περιοχών και ευπαθών ομάδων με τη συνδρομή και της τεχνολογίας(e-υγεία). Παράλληλα, οι δημογραφικές συνθήκες δημιουργούν πρόσθετες ανάγκες για την επαρκή κάλυψη των προνοιακών αναγκών ευπαθών και εύλωτων ομάδων (ηλικιωμένοι, ΑμεΑ).

Δυνατότητες (πλεονεκτήματα & ευκαιρίες)

Λειτουργία ενός αναβαθμισμένου όσον αφορά στις υποδομές, συστήματος Β'θμιας φροντίδας υγείας σε όλη την ΠΙΝ, δημιουργεί τις δυνατότητες προσέγγισης του μέσου επιπέδου της χώρας, με την παράλληλη αντιμετώπιση αναγκών σε ανθρώπινο (ιατρικό και νοσηλευτικό) δυναμικό και υποδομές στην Α'θμια φροντίδα.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ: Αγορά Εργασίας

Γενικά Χαρακτηριστικά Π.Ι.Ν.

Η Περιφέρεια Ιονίων Νήσων συμμετέχει κατά το 1,96% στο εργατικό δυναμικό της χώρας (2018), με εμφανείς διακυμάνσεις πριν, στο απόγειο και κατά την έξοδο από την οικονομική κρίση. Βασικά χαρακτηριστικά της διάρθρωσης της **απασχόλησης** αποτελούν:

- η σταδιακή αύξηση του μεριδίου των απασχολούμενων αποφοίτων λυκείου και ΑΕΙ
- ο σχετικά μεγάλος αριθμός αυτοαπασχολούμενων με τάσεις μείωσης
- έντονη πλέον στροφή στον τριτογενή τομέα (81,2% το 2018)
- τα επίπεδα της “μερικής” απασχόλησης κινούνται διαχρονικά χαμηλότερα από εκείνα της χώρας
- η αναλογία των απασχολούμενων με εξειδίκευση (σε χειρωνακτική ή μη εργασία) μειώνεται σταθερά σε όλη τη διάρκεια της κρίσης έως σήμερα
- μετά από μια περίοδο σταθεροποίησης, η αναλογία των γυναικών στους απασχολούμενους αυξάνεται στο 42,9% (2018).
- το ποσοστό των νέων απασχολούμενων (15-34 ετών) βαίνει μειούμενο
- τα τελευταία χρόνια αναπτύσσεται και στα Ι.Ν. Ο τομέας της ΚΑΛΟ, με την ίδρυση 25 φορέων ΚΑΛΟ, των 72% των οποίων στην Κέρκυρα

Όσον αφορά την ανεργία:

- Ο **δείκτης ανεργίας** του εργατικού δυναμικού διαμορφώθηκε στο 15,9% το 2018 αρκετά χαμηλότερα από το μ.ό. της χώρας (19,3%), στην τρίτη καλύτερη θέση
- η εποχικότητα της απασχόλησης εκφράζεται μεταξύ των άλλων με την εποχική διακύμανση του δείκτη ανεργίας εντός του έτους
- η μακροχρόνια ανεργία αυξάνει δραματικά με την κρίση, κορυφώνεται το 2014 και έκτοτε αρχίζει μια αργή αποκλιμάκωση
- το ποσοστό των “νέων ανέργων” βαίνει συνεχώς μειούμενο
- η ανεργία των γυναικών κορυφώνεται με την κρίση και αποκλιμακώνεται σταδιακά
- το ποσοστό των ανέργων “υψηλής εξειδίκευσης” αυξάνεται διαρκώς και εντείνεται με την κρίση
- όσον αφορά στον τύπο εργασίας που επιζητούν οι άνεργοι, η κρίση εκμηδένισε τη ζήτηση για “αυτο- απασχόληση”
- όσον δε αφορά στο επίπεδο εκπαίδευσης των ανέργων, μετά την κορύφωση της κρίσης (2013) αυξάνεται σημαντικά η αναλογία των πτυχιούχων ΑΕΙ ανέργων αλλά και της “ανώτερης Β΄ θμιας εκπαίδευσης.

Δράσεις Τρέχουσας Προγραμματικής Περιόδου.

Στην προσπάθεια ανταπόκρισης στις νεο-εμφανιζόμενες ανάγκες, οι δράσεις αποκτούν διακριτό προσανατολισμό είτε στην κατεύθυνση της αξιοποίησης των συγκριτικών πλεονεκτημάτων (στρατηγική RIS), είτε στην κατεύθυνση της αντιμετώπισης της φτώχειας και των διακρίσεων (Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη). Στην τρέχουσα Προγραμματική Περίοδο, κεντρικά, κυρίως με “οριζόντιες” δράσεις και στοχεύσεις και τοπικά, με πρωτοβουλία των Περιφερειών διαμορφώνονται προσαρμοσμένες στρατηγικές ενίσχυσης της απασχόλησης προς τις 2 παραπάνω κατευθύνσεις με αποτελέσματα που αναμένονται. Σκοπός είναι η αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού και η ενίσχυση της κοινωνικής της συνοχής.

Με τη διαφαινόμενη είσοδο σε μια περίοδο σταθερότητας της οικονομίας για τη χώρα και την ΠΙΝ οι ανάγκες που πηγάζουν από τις συνέπειες της κρίσης, αλλά και της επιδιωκόμενης προσαρμογής του παραγωγικού μοντέλου, παραμένουν. Παρότι δεν έχει εκτιμηθεί επαρκώς η πραγματική, μεσοπρόθεσμη συμβολή των ασκούμενων πολιτικών στην αντιμετώπιση της ανεργίας, αναγκαία κρίνεται η συνέχιση Ενεργητικών Πολιτικών Απασχόλησης που εντάσσονται στο πλαίσιο σύζευξης της προσφοράς και της ζήτησης εργασίας στην ΠΙΝ. Έτσι, η δημιουργία Μηχανισμού Διάγνωσης των Αναγκών της Αγοράς Εργασίας, που θα τροφοδοτεί τους φορείς σχεδιασμού των πολιτικών απασχόλησης και επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης με την απαιτούμενη πληροφορία και τα στοιχεία για τους δυναμικούς κλάδους και επαγγέλματα, είναι αναγκαία επιλογή.

Επίσης, η ενθάρρυνση των Φορέων ΚΑΛΟ (υφιστάμενων και νέων) αποτελεί μια διέξοδο δημιουργίας απασχόλησης για ευπαθείς και άλλες ομάδες, τη στιγμή που ακόμη και ορισμένοι υπο-τομείς της RIS, προσφέρονται για την ανάπτυξη τέτοιας μορφής επιχειρηματικότητας.

Δυνατότητες (πλεονεκτήματα & ευκαιρίες)

Η αύξηση του οικονομικά ενεργού πληθυσμού σε συνδυασμό με την άνοδο στο εκπαιδευτικό επίπεδο των απασχολούμενων και το υψηλό επίπεδο εξειδίκευσης των ανέργων δημιουργεί ορισμένες δυνατότητες για την ανάδυση νέων παραγωγικών τομέων με έμφαση στις δεξιότητες.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ: Κοινωνική Ένταξη
Γενικά Χαρακτηριστικά Π.Ι.Ν.
<p>Η Μελέτη για την “αντιμετώπιση της Φτώχειας και του Κοινωνικού Αποκλεισμού στην ΠΙΝ (ΠΕΣΚΕ-2014)”, εντόπισε σημαντικές συγκεντρώσεις πληθυσμού απειλούμενου από τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό (ΑμΕΑ, μέλη πολύτεκνων οικογενειών, συνταξιούχοι με χαμηλά εισοδήματα, ηλικιωμένοι χωρίς ασφάλιση υγείας κλπ).</p> <p>Παρά την πρόοδο που έχει συντελεστεί έκτοτε και που εκφράζονται στην πολύ χαμηλή κατάταξη πανελλαδικά της ΠΙΝ σε δείκτες όπως «ποσοστό ανθρώπων που κινδυνεύουν από φτώχεια και κοινωνικό αποκλεισμό» (καλύτερη πανελλαδικά) , «δείκτη σοβαρής υλικής υστέρησης» (2^η καλύτερη στην Ελλάδα) και «πληθυσμού <60 ετών που ζουν σε νοικοκυριά χαμηλής έντασης εργασίας» (1^η καλύτερη θέση στην Ελλάδα) τα προβλήματα της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού παραμένουν και μια σειρά από στοιχεία οδηγούν στο συμπέρασμα αυτό:</p> <ul style="list-style-type: none"> • στο υπολογιζόμενο ποσοστό “ακραίας φτώχειας”, η ΠΙΝ καταλαμβάνει την 3η καλύτερη θέση με 9,8% το 2016 (έναντι 10,6% το 2013), αλλά με τη μικρότερη διακύμανση (min-max τιμή) • το μέσο δηλωθέν εισόδημα (ανά φορολογική δήλωση) Φ.Π. (2017) φέρνει την ΠΙΝ στην τελευταία θέση της κατάταξης των Περιφερειών της χώρας • στα “κόκκινα δάνεια” η ΠΙΝ κατατάσσεται στην 6η θέση των Περιφερειών • Το 8,6% των ατόμων 18-59 ετών διαμένουν σε νοικοκυριά χωρίς κανέναν εργαζόμενο (6^η θέση πανελλαδικά) • οι ανειδίκευτοι άνεργοι παρά τη σταδιακή μείωση, παραμένουν σε υψηλό επίπεδο έναντι της χώρας (3^η χειρότερη θέση) • το ποσοστό των ξένων υπηκόων (πλην ΕΕ) ανέρχεται στο 5,6% (3,8% για τη χώρα-2018) ή 11.200 άτομα, το 2ο υψηλότερο στη χώρα • η ανεργία των γυναικών, παρότι αποκλιμακώνεται σταδιακά (στο 19,9% το 2018), παραμένει κατά 6 περίπου μονάδες υψηλότερη από εκείνη των ανδρών
Δράσεις Τρέχουσας Προγραμματικής Περιόδου.
<p>Στο επίκεντρό της υλοποίησης πολιτικών για την αντιμετώπιση της φτώχειας, βρίσκονται η ενίσχυση της λειτουργίας Κοινωνικών Δομών για διάφορες κατηγορίες υπηρεσιών (π.χ. Κέντρα Κοινότητας) και ευάλωτων κοινωνικών ομάδων (π.χ. ΚΔΗΦ ΑμΕΑ, Κέντρα Συμβουλευτικής γυναικών, ΚΗΦΗ), καθώς και η υλοποίηση προγραμμάτων κοινωνικής υποστήριξης (π.χ. Εναρμόνιση οικογεν.-επαγγ. ζωής, εκπαιδευτική στήριξη μαθητών ΑμΕΑ, προγράμματα για την πρόσβαση σε υπηρεσίες Υγείας, για τους ΡΟΜΑ κλπ). Η παροχή υπηρεσιών και υποστήριξης μέσω των παραπάνω δομών και προγραμμάτων χρηματοδοτείται το αργότερο έως το 2023.</p> <p>Επειδή οι συνθήκες για την ενεργοποίηση των παραπάνω πολιτικών για την αντιμετώπιση της φτώχειας και την κοινωνική ένταξη δεν έχουν εκλείψει, η συνέχιση των περισσότερων από αυτά για μετά το 2023 είναι αναγκαία, κατόπιν επικαιροποίησης της ΠΕΣΚΕ, αλλά και σχετικής αξιολόγησης και ενδεχόμενης προσαρμογής της λειτουργίας προγραμμάτων και δομών υπό την παρακολούθηση και αξιολόγηση του Περιφερειακό Παρατηρητήριου Κ.Ε.</p>
Δυνατότητες (πλεονεκτήματα & ευκαιρίες)
<p>Η ύπαρξη ορισμένων βασικών υποδομών για παροχή κοινωνικών υπηρεσιών, καθώς και η εμπειρία στη διαχείριση-λειτουργία Κοινωνικών Δομών για ευάλωτες κοινωνικές ομάδες στο πλαίσιο πλέον μιας ολιστικής και στρατηγικής προσέγγισης, προσφέρουν δυνατότητες για τη συνεχή προώθηση της κοινωνικής ένταξης</p>

ΧΩΡΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Γενικά Χαρακτηριστικά Π.Ι.Ν.

Τα επιμέρους τμήματα του νησιωτικού συμπλέγματος της ΠΙΝ χαρακτηρίζονται από κοινά στοιχεία, ως προς το παραγωγικό και το πολιτιστικό τους πρότυπο, ενώ η οικονομία επηρεάζεται άμεσα από τις διακυμάνσεις των τουριστικών ροών και τις συνδέσεις και επικοινωνίες με την ηπειρωτική χώρα, αλλά και μεταξύ τους. Παράλληλα, η νησιωτικότητα προκαλεί άνιση ανάπτυξη και διευρύνει τις ανισότητες στη χωρική κατανομή των πόρων και των συνθηκών διαβίωσης. Αποτελεί ένα διαρκές φαινόμενο γεωγραφικής ασυνέχειας και εντείνεται αντιστρόφως ανάλογα με το μέγεθος του νησιού και ανάλογα με την απόστασή του από τις ακτές, ενώ δημιουργεί πιέσεις στο περιβάλλον και τους πόρους και αντιμετωπίζει ειδικούς φυσικούς κινδύνους.

Το οικιστικό δυναμικό της Π.Ι.Ν., αριθμεί 651 οικισμούς με συνολικά 207.855 μόνιμους κατοίκους (ΕΛΣΤΑΤ-2011). Το δυναμικό αυτό κατανέμεται:

- με βάση την ευρύτερη διοικητική διαίρεση σε 4 Περιφερειακές Ενότητες συνολικά 309 οικισμούς - 104.371 κατ)
- με βάση την αστικότητα, σε: 29 ΑΣΤΙΚΟΥΣ (77.201 κατ) και 622 "ΑΓΡΟΤΙΚΟΥΣ" οικισμούς (130.834 κατ).
- σε Μικρά Νησιά: 89 οικισμοί (οι 34 χωρίς κατ) - (8.516 κατ)
- με βάση τα οικιστικά μεγέθη, σε: 24 οικισμούς με >1.000 κατ. (πρόκειται για τα αστικά -ημιαστικά κέντρα και κεφαλοχώρια), 144 οικισμούς με 300-1.000 κατ (μεσαίοι οικισμοί και τουριστικά κέντρα), 437 οικισμούς με <300 κατ. (μικρά χωριά), ενώ 46 οικισμοί συνολικά είναι ακατοίκητοι.

Στις οικιστικές αυτές ενότητες συναντώνται στοιχεία από το κοινό ιστορικό και πολιτιστικό απόθεμα των νησιών, που συγκροτεί την ταυτότητα της ΠΙΝ και αντικατοπτρίζεται στο μεγάλο αριθμό μνημείων πολιτιστικής κληρονομιάς, ενώ η σύγχρονη πολιτιστική δημιουργία (μουσική, εικαστικά, θέατρο, χορός, λαϊκή κληρονομιά κλπ.) είναι παρούσα. Η σημασία τους αντανακλάται στην επισκεψιμότητα Μουσείων και Αρχαιολογικών χώρων.

Το οικιστικό αυτό δίκτυο κατανέμεται στο χώρο, η τυπολογία του οποίου καταγράφει 4 βασικές ομαδοποιήσεις περιοχών κάθε μια με το δικό της προφίλ (γεωγραφικό, υποδομών, οικονομικών δραστηριοτήτων, προβλημάτων κλπ) :

- τις αστικές περιοχές και ορισμένες ημιαστικού τύπου συγκεντρώσεις,
- τον παράκτιο χώρο
- την ενδοχώρα
- τα μικρά νησιά

Δράσεις Τρέχουσας Προγραμματικής Περιόδου.

Κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο προβλέπεται ο σχεδιασμός και η υλοποίηση Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων (ΟΧΕ) με βάση τις παρακάτω -2- κατηγορίες:

- με εστίαση σε προτεραιότητες της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS)
- με εστίαση στη διαχείριση φυσικού κινδύνου

Με βάση αυτά έχει εγκριθεί από την Επιτροπή Παρακολούθησης η εξειδίκευση 4 Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων (ΟΧΕ):

- «ΟΧΕ Παλικής Κεφαλονιάς» (6/2015), στην κατηγορία των περιοχών που «από ιδιαίτερα περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά που εγκυμονούν κινδύνους»
- «ΟΧΕ πόλης Κέρκυρας» (9/2016), στην κατηγορία των «αστικών περιοχών με εστίαση στη δημιουργική οικονομία»
- «ΟΧΕ του ανατολικού παράκτιου τόξου της Λευκάδας» (11/2017), στην κατηγορία των «παράκτιων περιοχών με εστίαση στη θαλάσσια οικονομία» και
- «ΟΧΕ Ζακύνθου» (11/2017), στην κατηγορία των «παράκτιων περιοχών με επέκταση στην ενδοχώρα και με προοπτικές οικολογικού - τουριστικού ενδιαφέροντος»

από τις οποίες έχουν υποβληθεί και εγκριθεί οι ΟΧΕ Παλικής και πόλης Κέρκυρας ενώ η ΟΧΕ Λευκάδας βρίσκεται στη φάση αξιολόγησης.

Στο πλαίσιο της νέας προγραμματικής περιόδου προβλέπονται οι παρακάτω κατηγορίες Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων (ΟΧΕ):

- ΟΧΕ με εστίαση σε προτεραιότητες της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS)

- -ΟΧΕ με εστίαση στη διαχείριση φυσικού κινδύνου, για την ολοκλήρωση της υλοποίησης τρεχουσών Τοπικών Στρατηγικών,
- ΟΧΕ (ΤΑΠΤΟΚ) με εστίαση στην αναζωογόνηση του οικιστικού κεφαλαίου & δυναμικού της υπαίθρου
- ΟΧΕ (ΤΑΠΤΟΚ) για την αναβάθμιση των Μικρών Νησιών σε «ποιοτικούς», «πράσινους», «προσβάσιμους» κόμβους στο ευρύτερο δίκτυο νησιωτικότητας του Ιονίου και της χώρας.
- -ΟΧΕ με εστίαση στην ενιαία διαχείριση της παράκτιας ζώνης της ΠΙΝ ως ιδιαίτερης γεωγραφικής ενότητας.
- -ΟΧΕ (ΒΑΑ) για «έξυπνες» και «όμορφες» πόλεις με έμφαση στην αισθητική αναβάθμιση και την καινοτομία στις λειτουργίες

Η δυνατότητα αξιοποίησης του πλούσιου πολιτιστικού αποθέματος, αλλά και των τουριστικών πόρων των νησιών την περίοδο 2021-2027 θα παρέχεται μόνο μέσω ΟΧΕ.

Δυνατότητες (πλεονεκτήματα & ευκαιρίες)

Τα εξαιρετικής κατάστασης και ιδιαίτερης σημασίας στοιχεία των “τοπίων περιφερειακής σημασίας” (φυσικό και δομημένο περιβάλλον) και ιδιαίτερα το πλούσιο πολιτιστικό απόθεμα, μπορούν να αξιοποιηθούν συνδυαστικά και ολιστικά με βάση τη χωρική ιδιαιτερότητα και τυπολογία.

Επίσης, ο οικιστικός πλούτος των νησιών που συγκεντρώνει πλήθος δυναμικών στοιχείων της ανθρώπινης δραστηριότητας, της φύσης, του πολιτισμού και της δημιουργίας, με την πυκνότητά και εξωστρέφειά του (λόγω του τουρισμού) θα αποφέρει προστιθέμενη αξία στο πλαίσιο μιας διαδικασίας αναζωογόνησης και δικτύωσης.

Β. Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης

Β.1 Οι στρατηγικές θέσεις της Ελληνικής κυβέρνησης

Σύμφωνα με τις ομιλίες των **κυβερνητικών αξιωματούχων** οι στρατηγικές για το μέλλον έχουν πάντα ως στόχο την βιώσιμη ανάπτυξη και τη μέγιστη δυνατή σύγκλιση των Περιφερειών με την αύξηση της κοινωνικής συνοχής και των παραγωγικών επενδύσεων, με τη συνεργασία όλων των φορέων που εμπλέκονται στο ΕΣΠΑ στη βάση της συνέργειας, του συντονισμού και της συμπληρωματικότητας.

Συγκεκριμένα αυτές οι στρατηγικές και προοπτικές είναι οι ακόλουθες:

1. Η αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών.
2. Η δημιουργία ενός καλύτερου ψηφιακού περιβάλλοντος τόσο για τους πολίτες όσο και για τις επιχειρήσεις.
3. Η υγιής επιχειρηματικότητα με την ενδυνάμωση της καινοτομίας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων αλλά και την μεγέθυνσή τους καθώς και τη διευκόλυνση τους στην πρόσβαση τους στην χρηματοδότηση και η διερεύνηση του εύρους των χρηματοδοτικών εργαλείων που θα προσφέρονται προς αυτές.
4. Η αύξηση της συνάφειας της εκπαίδευσης και της κατάρτισης με την αγορά εργασίας.
5. Η εφαρμογή καθοριστικών παρεμβάσεων για την κλιματική αλλαγή και την ενέργεια.
6. η κυκλική οικονομία αλλά και η δημιουργία των απαραίτητων υποδομών για την ανάπτυξη της χώρας.

Επισημαίνεται ότι μόνο όταν έχει τεθεί ως προτεραιότητα η διαφάνεια όλων των διαύλων επικοινωνίας και ο συνεχής και ουσιαστικός διάλογος μεταξύ όλων των φορέων θα επιτευχθεί η υλοποίηση των σημαντικών παρεμβάσεων που έχει ανάγκη η χώρα. Προτείνεται ουσιαστικός μετασχηματισμός της οικονομίας και η γόνιμη μετάβασή της σε μια βιώσιμη Κυκλική και ψηφιακή Οικονομία με πράσινη ανάπτυξη, και ανθεκτικές και συνεκτικές κοινωνίες.

Β.2 Η υφιστάμενη κατάσταση της οικονομίας και οι νέες προοπτικές

Από την πλευρά των επιχειρήσεων διατυπώθηκε και παρουσιάστηκε η υφιστάμενη κατάσταση ως σημείο εκκίνησης της νέας αναπτυξιακής προσπάθειας της χώρας. Η κατάσταση αυτή περιγράφεται με τα ακόλουθα χαρακτηριστικά τα οποία αποτελούν προκλήσεις για τον νέο στρατηγικό αναπτυξιακό σχεδιασμό:

Στα Δημοσιονομικά και το χρέος, η χώρα μας βρίσκεται στη χειρότερη θέση από οποιαδήποτε άλλη χώρα της Ευρώπης (το φορολογικό και το ασφαλιστικό δημιουργούν ένα περιβάλλον που δεν είναι συμβατό με υψηλούς δείκτες ανάπτυξης)

Επίσης έχουμε χαμηλή παραγωγικότητα και χαμηλή εξωστρέφεια στις αγορές. Όλα αυτά συνδέονται με την χαμηλή διασύνδεση με την τεχνολογία τη μη αποτελεσματική χρήση των ανθρώπινων και κεφαλαιουχικών πόρων, την κλειστή οικονομία, το χαμηλό ποσοστό συμμετοχής της μεταποίησης στο ΑΕΠ το πρόβλημα εργασίας με τη χαμηλή συμμετοχή στο εργατικό δυναμικό και με μια πολύ κακή διαδικασία ενσωμάτωσης των γυναικών στο εργατικό δυναμικό.

Οι Θεσμοί, η λειτουργία του κράτους και η κοινωνική προστασία φθίνουν

Αντιμετωπίζεται επίσης σοβαρό θέμα χρηματοδότησης και χαμηλές αποταμιεύσεις. Στην Ελλάδα ο δείκτης αποταμίευσης αντιπροσωπεύει το -3% του διαθέσιμου εισοδήματος σε σχέση με το κατά Μ.Ο. 10% δείκτη αποταμίευσης του διαθέσιμου εισοδήματος σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες, κατά συνέπεια στην Ελλάδα δεν υπάρχει αποταμίευση.

Οι Δημογραφικές εξελίξεις είναι πιεστικές και δύσκολες στη διαχείριση, με υψηλή υπογεννητικότητα και ανάγκη για ενσωμάτωση των μεταναστών η οποία ξεκινάει από την εκπαίδευση και πρέπει να ολοκληρώνεται στην παραγωγική διαδικασία.

Θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στους ακόλουθους τομείς:

Το **European Green Deal** που μπορεί να υλοποιηθεί μέσω της πράσινης ανάπτυξης και αποτελεί ένα πεδίο τεράστια δυναμικής για την ελληνική αναπτυξιακή στρατηγική. Το **καλό διεθνές όνομα του τουρισμού και της αγρο-διατροφής** που θα πρέπει να ενισχυθεί με καινοτομίες και συσχέτιση με την μεταποίηση. **Οι μεταφορές και τα logistics λόγω του γεωφυσικού περιβάλλοντος. Η Εκπαίδευση και ο πολιτισμός και τέλος ο ψηφιακός μετασχηματισμός και η καινοτομία.**

Οι πέντε αυτές περιοχές πρέπει να συνδέονται και θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή και προτεραιότητα στο νέο στρατηγικό αναπτυξιακό σχεδιασμό της Ελλάδας.

Οι πόροι του ΕΣΠΑ (είναι σχετικά περιορισμένοι και πρέπει να υπάρξει και χρηματοδότηση από τα ταμεία συνοχής αλλά και μέσω των επενδύσεων) θα πρέπει να λειτουργήσουν ως καταλύτες της ελληνικής οικονομίας όχι ως προσωρινή λύση στα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας. Θα πρέπει να αποτελέσουν γέφυρες στην μετάβαση προς τον μετασχηματισμό της οικονομίας και όχι να εξυπηρετήσουν την υφιστάμενη δομή της οικονομίας.

Όλα αυτά μπορούν να πραγματοποιηθούν αν 1) ενισχυθεί η παραγωγική βάση, 2) υποστηριχτεί η ανάπτυξη μέσω του φορολογικού και του ασφαλιστικού συστήματος, 3) η θεσμική λειτουργία και δημόσια διοίκηση ενισχυθούν μέσα από τη χρήση των νέων τεχνολογιών αλλά και τη νέα αρχιτεκτονική όλα θα εξαρτηθούν από την έρευνα και την καινοτομία που θα επενδύσουμε σε αυτούς τους τομείς και αν τελικά 4) επενδύσουμε στην εκπαίδευση και έρευνα.

B.3 Οι θέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Εθνική Αναπτυξιακή Στρατηγική

Όσον αφορά στις θέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τον σχεδιασμό της εθνικής αναπτυξιακής στρατηγικής αυτές αποτυπώνονται στις ακόλουθες τρεις προτάσεις

Η πρώτη πρόταση: αδιασάλευτη εστίαση στο μέλλον

Γιατί οι παγκόσμιες δυνάμεις πιέζουν σκληρότερα από κάθε άλλη φορά: η ανάγκη για καινοτομία, οι μεταναστευτικές ροές, η απειλή της κλιματικής αλλαγής και ο οικονομικός τομέας. Όλοι αυτοί εξελίσσονται με απίστευτη ταχύτητα και θα πρέπει να τους διαχειριστούμε

Η σύσταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για μελλοντικό προγραμματισμό πολιτικών προτείνει: **Ισχυροποίηση της σύνδεσης μεταξύ έρευνας και επιχειρήσεων και ενίσχυση της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας**. Για αυτό το λόγο **προωθούνται οι ψηφιακές υποδομές** για να κάνουν δυνατή τη συμμετοχή των πολιτών στην κοινωνία της πληροφορίας ακόμα και στις πιο απομακρυσμένες περιοχές.

Η εστίαση στο μέλλον σημαίνει ακόμα τη σύνδεση της πολιτικής συνοχής με την **Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία (European Green Deal)**. Το **European Green Deal** είναι ένα όραμα για την Ευρώπη που **έχει ως στόχο να την καταστήσει κλιματικά ουδέτερη μέχρι το έτος 2050**. Για να το πετύχει αυτό θα πρέπει να μετασχηματίσει την **οικονομία της σε κυκλική** με την αποδοτική χρήση των πόρων και θα πρέπει επίσης να κάνει **εφικτή μια δίκαιη και χωρίς αποκλεισμούς μετάβαση που θα προέλθει από την αποσύνδεση από τα ορυκτά καύσιμα**. Η μεταμόρφωση θα πρέπει να επιτευχθεί σε πολλά πεδία: **Ενέργεια, Βιομηχανία, μεταφορές, τροφές, γεωργία και κατασκευές**.

Για την Ελλάδα αυτή η μεταμόρφωση-αλλαγή είναι πολύ απαιτητική. Η Δυτική Μακεδονία και η Μεγαλόπολη για παράδειγμα. Η Ελλάδα πολύ σωστά έχει μοιραστεί το όραμα της να κλείσει τα ορυχεία (**Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα³**). Για αυτό το λόγο θα πρέπει όπως και σε άλλες περιπτώσεις στην Ευρώπη θα πρέπει να βρεθούν εναλλακτικές, και συγκεκριμένα εναλλακτικές πηγές ενέργειας αλλά ακόμα εναλλακτικές δουλειές και εναλλακτικές πηγές εισοδήματος. Η Επιτροπή πρότεινε ένα νέο στοιχείο για την πολιτική συνοχής. Το Just Transition Mechanism (ο **Μηχανισμός Δίκαιης Μετάβασης**) το οποίο έχει ως στόχο να **εξαλείψει τις κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις του ενεργειακού μετασχηματισμού και στις πιο πληγείσες περιφέρειες**. Θα υποστηρίξει τη διαφοροποιημένη οικονομία, θα βοηθήσει τους εργάτες να προετοιμαστούν για νέες εργασίες, να βοηθήσει στη μείωση των κοινωνικών επιπτώσεων της Ευρωπαϊκής αλλαγής προς την κλιματική ουδετερότητα.

Η δεύτερη πρόταση: η αποτελεσματική παράδοση. Ενώ επενδύθηκαν **δισεκατομμύρια** σε πεδία όπως διαχείριση υγρών απορριμμάτων και στερεών αποβλήτων καθώς και σε υποδομές όπως δρόμοι και σιδηρόδρομοι αλλά και σε ψηφιακές υποδομές που έφεραν σημαντικές βελτιώσεις για την οικονομία και τους πολίτες όμως **πολλοί από τους τελικούς στόχους δεν επιτεύχθηκαν**. Θα πρέπει να θέσουμε **ξεκάθαρους στόχους πολιτικής, ξεκάθαρους σκοπούς πολιτικής και ακόμα να εξασφαλίσουν ότι οι κατάλληλοι μηχανισμοί και οι διαδικασίες που θα βοηθήσουν στην υλοποίησή τους, είναι σε λειτουργία**. Όταν οι στόχοι δεν επιτυγχάνονται θα πρέπει να επανεκτιμούμε, να ξανασκεφτόμαστε και να ξαναοργανώνουμε τις δομές και τις διαδικασίες υλοποίησης. Όταν παρατηρείται

³ εφεξής θα αποκαλείται ΕΣΕΚ

συνεχιζόμενη αποτυχία στην απόδοση των αποτελεσμάτων δεν θα πρέπει να διστάζουμε να αναθεωρήσουμε τις εναλλακτικές που έχουμε.

Οι διοικητικές υποδομές και διαδικασίες της νέας περιόδου θα πρέπει να είναι απλές και αποδοτικές. Θα πρέπει να εξασφαλίζεται η ευθύνη η λογοδοσία καθώς και η απλότητα και η διαφάνεια

Οι τοπικές και περιφερειακές αρχές και οι δημόσιες υπηρεσίες πρέπει να είναι ικανές και να έχουν ανθρώπους με τα κατάλληλα προσόντα προκειμένου να παραδώσουν σύνθετα και απαιτητικά έργα. Επίσης θα πρέπει να απλοποιηθούν οι διαδικασίες όχι μόνο τοπικά αλλά και σ' ευρωπαϊκό επίπεδο. Θα πρέπει να απλοποιηθούν οι διαδικασίες για την υλοποίηση των έργων. Ακόμα και τα καλύτερα επενδυτικά προγράμματα δεν θα αποδώσουν αν οι φορείς υλοποίησης του έργου αποθαρρύνονται από τη γραφειοκρατία ή από τις καθυστερήσεις στην έγκριση του έργου.

Η τρίτη πρόταση: ανάληψη ευθύνης και συμμετοχή (ownership). Κανένας Ευρωπαίος δεν θα πρέπει να αισθάνεται περιθωριοποιημένος, να αισθάνεται ότι έχει αφεθεί εκτός και ότι είναι ξεχασμένος και για κανένα λόγο δεν θα πρέπει να αισθάνεται πίσω από τις εξελίξεις. Όσον αφορά στις περιφέρειες υπάρχουν ακόμα σημαντικές ανισότητες στην ποιότητα ζωής στην Ευρώπη αλλά ακόμα και στην Ελλάδα. Το 2017 μόνο η Αττική είχε κατά κεφαλή ΑΕΠ 75% του Ευρωπαϊκού Μέσου Όρου και ακόμα και στην Αττική υπάρχουν σημαντικά στοιχεία υστέρησης και φτώχειας. Αντίθετα 4 περιοχές ακόμα έχουν κατά κεφαλή ΑΕΠ χαμηλότερο του 50% του Ευρωπαϊκού Μ. Ο. Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, Ήπειρος, Βόρειο Αιγαίο και Δυτική Ελλάδα.

Η ευθύνη θα πρέπει επίσης να προωθηθεί σε κοινωνικό επίπεδο. Θα πρέπει να ληφθούν μέτρα που θα εξασφαλίσουν την πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες, κοινωνικές υπηρεσίες, στέγασης, υγείας, νηπιακής εκπαίδευσης. Ακόμα απαιτούνται μέτρα μείωσης της φτώχειας, που περιλαμβάνουν την εκπαίδευση, την επιμόρφωση και ενίσχυσης των υπηρεσιών απασχόλησης. Η ευθύνη θα πρέπει επίσης να προωθηθεί σε πολιτικό επίπεδο Θα πρέπει να εμπλακούν όλοι οι εταίροι και τα ενδιαφερόμενα μέρη στην ανάπτυξη πολιτικής και συγκεκριμένα στην προετοιμασία των προγραμμάτων μετάβασης στις πληγείσες περιοχές. Η αποτελεσματική συμμετοχή και ο συντονισμός μεταξύ των περιφερειών και των τοπικών αρχών και άλλων ενδιαφερομένων μερών θα συνεισφέρει προς την κατεύθυνση του κοινού οράματος και του καλύτερου αποτελέσματος.

Για να επιτευχθούν οι στόχοι θα πρέπει να υπάρχει ένα όραμα η Ελλάδα να γίνει παραγωγική και καινοτόμα ικανή να ανταπεξέλθει με επιτυχία στην μετάβαση της σε μια **ουδέτερη από άνθρακα οικονομία**. Επίσης θα πρέπει να οραματιστούμε μια Ελλάδα που καθιστά το μεγαλύτερο μέρος των **στόχων των πολιτικών συνοχής, εφικτούς και υλοποιήσιμους με απλές, αποτελεσματικές και υπεύθυνες διαδικασίες**. Να οραματιστούμε μια Ελλάδα στην οποία **κάθε περιφέρεια, κάθε άνθρωπος αισθάνεται ότι συμμετέχει στο μέλλον, στην οικονομική επιτυχία και στα οφέλη της πράσινης οικονομίας και της ψηφιακής επανάστασης**.

Β.4 Οι θέσεις των Ελληνικών Περιφερειών για τα Επιχειρησιακά Προγράμματα Ανάπτυξης της νέας περιόδου

Από την πλευρά των ελληνικών περιφερειών διατυπώνεται η παραδοχή ότι υπάρχουν ζητήματα που είναι κοινά παρά τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, προτεραιότητες και ανάγκες των διαφορετικών περιφερειών. Αυτά είναι:

- Η αντιστροφή της αποβιομηχανοποίησης
- Η αναδιάταξη του τουρισμού
- Η ανασυγκρότηση του αγροτικού τομέα.
- Η βελτίωση και ο εκσυγχρονισμός των υποδομών.
- Η προστασία του περιβάλλοντος και η καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής.
- Η μείωση της ανεργίας και η αποκατάσταση της κοινωνικής συνοχής.

Αυτοί οι κοινοί εθνικοί στόχοι για να υλοποιηθούν θα πρέπει τα περιφερειακά επιχειρησιακά προγράμματα να αποκτήσουν πολύ μεγαλύτερη χρηματοδοτική βαρύτητα. Παράλληλα θα πρέπει να συγχρονιστούν ο αναπτυξιακός προγραμματισμός με τον χωροταξικό σχεδιασμό.

Επιτακτική ανάγκη για τη νέα προγραμματική περίοδο είναι:

1ον να διατηρηθεί η πολυτομεακή δομή και ο πολυτομεακός χαρακτήρας των Περιφερειακών Προγραμμάτων αλλά και να ενισχυθούν χρηματοδοτικά με περισσότερες δράσεις και πόρους από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο.

2ον ο περιφερειακός σχεδιασμός πρέπει να συνοδεύεται από την εξειδίκευση των εθνικών πολιτικών σε κάθε περιφέρεια με τους πόρους του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης αλλά και του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης. Με αυτό τον τρόπο θα διαμορφωθεί ένα ολοκληρωμένο πλέγμα χρηματοδότησης για τις ανάγκες της κάθε περιφέρειας. Δεν μπορεί όμως να εφαρμοστεί ς με αποσπασματικές παρεμβάσεις αλλά συνολικά το οποίο μπορεί να έχει πολλαπλάσιο όφελος για τον τόπο. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να γίνει μια γενναία δημοσιονομική ενίσχυση των πόρων της αυτοδιοίκησης που θα συμβάλει επιτέλους μαζί τη νομοθετική αποκέντρωση των αρμοδιοτήτων.

3ον πρέπει να απλοποιηθούν όλες οι διαδικασίες για την υλοποίηση των προγραμμάτων με εφαρμογή πάντα δειγματοληπτικού ελέγχου και αξιολόγησης. Χρειάζεται να υπάρξει απεξάρτηση από τις κεντρικές και γραφειοκρατικές δυσλειτουργίες και ως προς τις αιρεσιμότητες και ως προς το καθεστώς ενίσχυσης και τους ενδιάμεσους φορείς που έχουν δημιουργήσει τεράστιες καθυστερήσεις στην τρέχουσα όσο και σε προηγούμενες προγραμματικές περιόδους.

4ον πρέπει να αποδοθεί αυξημένη προγραμματική αυτονομία στις περιφέρειες και να ενισχυθεί η προγραμματική και διαχειριστική ικανότητα τόσο στις περιφέρειες όσο και στους δήμους. Θα πρέπει να αντιμετωπιστεί η έλλειψη ανθρώπινου δυναμικού προκειμένου τα επιχειρησιακά προγράμματα ανάπτυξης να υλοποιούνται ταχύτερα και πιο σωστά.

Σον στο σχεδιασμό του νέου ΕΣΠΑ θα πρέπει να συμπεριλάβουμε δράσεις και χρηματοδοτικά εργαλεία για σύγχρονες πολιτικές, για την ενίσχυση της στρατηγικής της έξυπνης εξειδίκευσης σε περιφερειακό αλλά και εθνικό επίπεδο για την προσαρμογή της χώρας στην 4η βιομηχανική επανάσταση αλλά και την ενίσχυση της κυκλικής οικονομίας σε δημόσιους οργανισμούς και επιχειρήσεις.

Οι περιφέρειες της χώρας έχουν τις δυνατότητες, αλλά και τα συγκριτικά πλεονεκτήματα να γίνουν οι ατμομηχανές της εθνικής μας οικονομίας, να αποτελέσουν τους Πυλώνες μιας νέας αναπτυξιακής πορείας της χώρας και τους θεσμικούς εκφραστές ενός νέου σύγχρονου και αποκεντρωμένου μοντέλου λειτουργίας του κράτους. Θα πρέπει να πραγματοποιηθεί στην Ελλάδα όπως και στην υπόλοιπη Ευρώπη η μετάβαση από την περιφερειακή αυτοδιοίκηση στην περιφερειακή διακυβέρνηση. Η ανάκαμψη στις περιφέρειες με υψηλή παραγωγικότητα αξιοποίηση της καινοτομίας διεθνή ανταγωνιστικότητα, θα καταστήσει εφικτή τη βιώσιμη και ισχυρή ανάπτυξη που θα φτάνει σε κάθε πολίτη της χώρας.

B.5 Το σχέδιο της Ελληνικής κυβέρνησης για την ενέργεια και το κλίμα σε σχέση με το European Green Deal

Πράσινη και Ανθεκτική Ευρώπη με χαμηλές εκπομπές άνθρακα

Η Πράσινη και Ανθεκτική Ευρώπη με χαμηλές εκπομπές άνθρακα αποτελεί την απόλυτη αναπτυξιακή στρατηγική σε μια ευημερούσα κοινωνία που έχει στόχο την ορθολογική διαχείριση των ενεργειακών της πόρων και σίγουρα μια ανταγωνιστικότερη οικονομία

Η Νέα πράσινη συμφωνία της Ευρώπης **European Green Deal**. Ουσιαστικά στοχεύει στην πρώτη κλιματικά ουδέτερη ήπειρο της γης. Προκειμένου να επιτευχθεί χρειάζονται κάποια χρηματοδοτικά εργαλεία για τις επενδύσεις που απαιτούνται. Το μεγαλύτερο υποστηρικτή του European Green Deal μπορεί να αποτελέσει η Ελλάδα μέσω του ΕΣΕΚ.

Οι στόχοι που έχουν τεθεί είναι αρκετά φιλόδοξοι: μείωση των συνολικών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου μέχρι το 2030 πάνω από 50% σε σχέση με τα επίπεδα του 2005. μέσω της απολιγνιτοποίησης της οικονομίας, έως το 2030, με τον εμβληματικό τερματισμό των λιγνιτικών μονάδων το 2023.

Αύξηση της συμμετοχής των ΑΠΕ (Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας) στο ενεργειακό μείγμα σε ποσοστό 35% έως το 2030. Το 60% της κατανάλωσης ενέργειας το 2050 να βασίζεται στις ΑΠΕ. Να γίνεται εξοικονόμηση ενέργειας ώστε η ενέργεια που καταναλώνεται το 2030 να είναι μικρότερη απ' αυτή που καταναλώνονταν το 2017. Επιπρόσθετα, για την ανάπτυξη των ΑΠΕ μπορούν να δημιουργηθούν μόνιμες 60.000 θέσεις εργασίας.

Στο επίκεντρο αυτής της δραστηριότητας θα βρεθούν νέα έργα ΑΠΕ, όχι μόνο φωτοβολταϊκά και αιολικά, αλλά και νέες τεχνολογίες, γεωθερμίες, offshore αιολικά και άλλα. Επίσης σημαντικό ρόλο σε όλα αυτά θα παίξει η Ανάπτυξη και ψηφιοποίηση των δικτύων μεταφοράς και διανομής ηλεκτρισμού. Οι υποδομές φυσικού αερίου, τα εγχώρια δίκτυα, οι διασυννοριακοί αγωγοί, οι υποδομές αποθήκευσης, οι τερματικοί σταθμοί. Επίσης

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

οι δράσεις για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης κυρίως στα κτήρια αλλά και στις μεταφορές με στόχο να ανακαινίζονται 50.000 κατοικίες κάθε χρόνο μέχρι το 2030.

Θα διατεθούν 3,5 δις ευρώ για δράσεις βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης τα οποία θα περιλαμβάνουν νέα προγράμματα εξοικονόμησης για τα δημόσια κτίρια αλλά και για τα ιδιωτικά και ένα εθνικό σχέδιο για την ηλεκτροκίνηση σύμφωνα με το οποίο το 30% των οχημάτων μας πρέπει να είναι ηλεκτρικά μέχρι το 2030. Επιπρόσθετα η επιθυμία μας είναι η συνεισφορά του ΕΣΠΑ να αφορά επίσης στην ανάπτυξη των υποδομών του ηλεκτρικού συστήματος μεταφοράς στις εγχώριες νησιωτικές και διασυνοριακές περιοχές καθώς αυτές είναι προαπαιτούμενο για να έχουμε διείσδυση των ΑΠΕ, καθώς επίσης έργα ανάπτυξης και ψηφιοποίησης του δικτύου διανομής ηλεκτρικής ενέργειας.

Προκειμένου να επιτευχθεί η Πράσινη ανάπτυξη και το European Green Deal είναι απαραίτητο να μετασχηματιστούν όλοι οι κλάδοι της οικονομίας

Συμπεράσματα

Ο στρατηγικός αναπτυξιακός σχεδιασμός της Ελλάδας για την νέα προγραμματική περίοδο 2021-27 όπως τον οργανώνουν, τον σχεδιάζουν και τον προσδιορίζουν οι κυβερνητικοί εκπρόσωποι, οι παράγοντες της αγοράς, οι Περιφέρειες αλλά και οι Εκπρόσωποι των Ευρωπαϊκών Θεσμών φαίνεται να συγκλίνει σε κοινούς στόχους και παραδοχές.

Οι στόχοι είναι:

- Η ψηφιοποίηση της Οικονομίας,
- Η πράσινη ανάπτυξη και η κλιματική αλλαγή
- Η κυκλική οικονομία
- Η σύνδεση της εκπαίδευσης με την αγορά
- Η νέα αρχιτεκτονική των δημόσιων υπηρεσιών με την υποστήριξη της ψηφιακής τεχνολογίας.
- Η υποστήριξη της επιχειρηματικότητας μέσω της καινοτομίας και της έρευνας.

Προκειμένου να πραγματοποιηθούν αυτοί οι στρατηγικοί στόχοι θα πρέπει να υπάρξουν κάποιες υποστηρικτικές συνθήκες. Η πρώτη και καθοριστική συνθήκη είναι η χρηματοδότηση και τα χρηματοδοτικά εργαλεία που θα βοηθήσουν προς αυτή την κατεύθυνση με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ταμείο Συνοχής να συνδράμουν όπως κάθε φορά. Συμπληρωματικά, ένα κύριο ρόλο θα πρέπει να παίξουν Δημόσιες και Ιδιωτικές επενδύσεις, καθώς και το Just Fund Mechanism που συστάθηκε για την υποστήριξη των νέων υποδομών και των έργων για την μετάβαση στην πράσινη ανάπτυξη και την Κυκλική Οικονομία με τελικό στόχο την ουδέτερη από εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα Ευρώπη το 2050.

Η δεύτερη συνθήκη είναι ο συντονισμός και η συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων φορέων της περιφερειακής και της τοπικής αυτοδιοίκησης και των δημόσιων υπηρεσιών. Παράλληλα, απαιτείται κατάργηση όλων των εμποδίων στην ανάληψη και υλοποίηση των στόχων των αναπτυξιακών προγραμμάτων που οφείλονται στη γραφειοκρατία και στην εμπλοκή πολλών διαφορετικών φορέων καθώς και στην καθυστέρηση στην έγκριση των αναπτυξιακών προγραμμάτων. Απλές, υπεύθυνες και αποτελεσματικές διαδικασίες απαιτούνται που θα οδηγούν σε ανάληψη προγραμμάτων και στην αποτελεσματική υλοποίηση όλων των στόχων τους.

Η παραδοχή την οποία έκαναν οι ελληνικές περιφέρειες και οι Θεσμοί είναι ότι το ανθρώπινο δυναμικό τους θα πρέπει επίσης να διακρίνεται από υψηλή εξειδίκευση και προσόντα και να είναι ικανές να υλοποιούν τα αναπτυξιακά προγράμματα που αναλαμβάνουν. Θα πρέπει επίσης όλες οι περιφέρειες και όλοι οι πολίτες να εντάσσονται και να συμμετέχουν στην Εθνική Στρατηγική Ανάπτυξης, της νέας προγραμματικής περιόδου, καθώς όλες και όλοι θα πρέπει να έχουν μερίδιο ευθύνης και πρόσβασης στις ψηφιακές υπηρεσίες, στις νέες τεχνολογίες, στις επιχειρηματικές δυνατότητες καθώς και στις νέες ευκαιρίες της κυκλικής οικονομίας μέσα από Προγράμματα εκπαίδευσης και Σεμινάρια κατάρτισης που θα συνδέουν την εργασία με την εκπαίδευση.

Είναι φανερό ότι ο μετασχηματισμός της οικονομίας σε κυκλική και η προώθηση της πράσινης ανάπτυξης αποτελούν μια μεγάλη πρόκληση για το ελληνικό οικονομικό και κοινωνικό σύστημα. Ο μετασχηματισμός της οικονομίας σε όλους τους τομείς και κλάδους ενέργεια, μεταφορές, βιομηχανία, δημόσιες υπηρεσίες, αγροτικός τομέας, τουρισμός μπορεί να προκαλέσει ποικίλα προβλήματα στις περιφέρειες που θα πρέπει βεβαίως να τα αντιμετωπίσουν με άλλες εναλλακτικές λύσεις. Δημιουργία έργων ΑΠΕ και πολλών νέων θέσεων εργασίας, ενσωμάτωση στον τουρισμό των νέων καινοτόμων εργαλείων της ψηφιακής εποχής. Καινοτομίες στον Αγρο-διατροφικό κλάδο και η διασύνδεσή του με την μεταποίηση. Μετασχηματισμό των υπηρεσιών της Περιφέρειας σε ψηφιακές υπηρεσίες, μέσα από τη χρήση των νέων τεχνολογιών, αλλά και τη νέα αρχιτεκτονική.

Τέλος θα πρέπει να ληφθούν υπόψη στον Εθνικό Στρατηγικό Σχεδιασμό Ανάπτυξης ιδιαίτερα τα τοπικά χαρακτηριστικά που αντικατοπτρίζουν και τις ιδιαιτερότητες και προτεραιότητες της κάθε περιφέρειας, καθώς επίσης και τη γεωφυσική τους θέση που θα ορίσει τη συνέχιση ή την έναρξη έργων υποδομής ή την ολοκλήρωση και διασύνδεση των έργων αυτών με άλλα της ίδιας λογικής, ή τη συνέχεια της ήδη επιτυχημένης αναπτυξιακής πολιτικής.

Στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει να γίνει αντιληπτό ότι το όραμα της Ευρώπης να γίνει ουδέτερη στις εκπομπή διοξειδίου του άνθρακα έως το 2050 προσδιορίζει την κατεύθυνση των νέων αναπτυξιακών έργων και υποδομών. Η αποτροπή της κλιματικής αλλαγής μέσω της εξοικονόμησης ενέργειας ανοίγει το δρόμο για νέες θέσεις εργασίας αλλά και νέες επιχειρηματικές δράσεις ενταγμένες στη λογική αυτή (ΑΠΕ, εξοικονόμηση ενέργειας, ηλεκτροκίνησης κ.ά.) και στη λογική της ψηφιοποίησης των νέων τεχνολογιών.

Γ. Σύνδεση με προγραμματισμένη ενημερωτική ημερίδα

Το Τμήμα Περιφερειακής Ανάπτυξης του Ιονίου Πανεπιστημίου, λαμβάνοντας υπόψη το σχεδιασμό του νέου Εταιρικού Συμφώνου, αλλά και τις δυνατότητες της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων στο πλαίσιο του Σχεδιασμού της Αναπτυξιακής Στρατηγικής 2021-2027, πρόκειται να διοργανώσει τη δεύτερη κατά σειρά ημερίδα ενίσχυσης της βιωσιμότητάς του, με στόχο να αναδείξει τη δυνατότητα συντονισμένης δράσης και συνεργασίας του Τμήματος με τους τοπικούς Φορείς και την τοπική Αυτοδιοίκηση.

Οι τέσσερις βασικές προτεραιότητες, όπως αυτές αναπτύχθηκαν στο Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης, συνοψίζονται ως ακολούθως:

Επενδύσεις στην καινοτομία ειδικά των μικρομεσαίων επιχειρήσεων που αποτελούν τη ραχοκοκαλιά της εθνικής οικονομίας.

Στήριξη επενδυτικών προγραμμάτων και δράσεων για την προώθηση πολιτικών κυκλικής οικονομίας που έχουν ως στρατηγικό στόχο την άμβλυση των συνεπειών της περιβαλλοντικής υποβάθμισης και ως εκ τούτου την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή για την επίτευξη συνθηκών βιώσιμης και δίκαιης ανάπτυξης.

Πρωώθηση μιας συνεκτικής στρατηγικής εκπαίδευσης των εργαζομένων μέσω προγραμμάτων κατάρτισης και σύνδεση της αγοράς εργασίας με την εκπαίδευση, μέσω εξειδικευμένων προπτυχιακών αλλά και μεταπτυχιακών προγραμμάτων, συμβατών με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας και της παραγωγικής διαδικασίας.

Μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων στην ανάπτυξη ορεινών παραμεθόριων, αλλά και νησιωτικών περιοχών που αντιμετωπίζουν διαφορετικές αναπτυξιακές προκλήσεις κυρίως λόγω της άνισης συγκέντρωσης του πληθυσμού και της διαφοροποίησης της παραγωγικής δομής.

Οι εν λόγω προτεραιότητες δύνανται να αποτελέσουν τους βασικούς πυλώνες τόσο της εθνικής, όσο και της περιφερειακής οικονομικής ανάπτυξης, λαμβάνοντας υπόψη τα τοπικά χαρακτηριστικά και τις ιδιαιτερότητες της κάθε περιφέρειας καθώς επίσης και τη γεωφυσική τους θέση, που εν τέλει θα ορίσουν την αναπτυξιακή πολιτική που θα ακολουθηθεί.

Στο πλαίσιο αυτό, η προγραμματισμένη ημερίδα αποσκοπεί, μεταξύ άλλων, στην ενημέρωση όλων των ενδιαφερόμενων μερών ως προς το συνεχώς μεταβαλλόμενο επιχειρηματικό περιβάλλον, που καθιστά επιτακτική τη λειτουργική προσαρμογή της επιχείρησης στα νέα δεδομένα και στις απαιτήσεις της σύγχρονης αγοράς εργασίας.

Προς αυτή τη κατεύθυνση, τόσο ο ψηφιακός μετασχηματισμός όσο και η μετάβαση από τη γραμμική στη κυκλική οικονομία, μπορούν να συνδράμουν αποτελεσματικά στην εξασφάλιση μιας υγιούς επιχειρηματικότητας, καθιστώντας το νέο Πανεπιστημιακό Τμήμα, με τις δυο προχωρημένες κατευθύνσεις του, ως καταλύτη στην οικονομική ανάπτυξη. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στις Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων, συμπεριλαμβανομένων και αυτών του γεωργικού τομέα, που από μέρους τους οφείλουν να επενδύσουν στα ανταγωνιστικά εργαλεία που προσφέρει το τρίπτυχο της επιστήμης, της έρευνας και της καινοτομίας.

Το Τμήμα Περιφερειακής Ανάπτυξης, θα σταθεί αρωγός στην επιτυχή μετάβαση του οικονομικού μοντέλου στην κυκλική οικονομία και στις πιθανές προκλήσεις που θα αντιμετωπίσει ο επιχειρηματικός κόσμος της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων, υποδεικνύοντας τον καίριο ρόλο που η έρευνα και η καινοτομία παίζουν για την προώθηση της Κυκλικής Οικονομίας και του Ψηφιακού Μετασχηματισμού.

Τα θέματα που θα αναπτυχθούν, μεταξύ άλλων, κατά τη διάρκεια της ημερίδας συνοψίζονται στα ακόλουθα:

Αποτίμηση του τρόπου και του βαθμού με τον οποίο ένα προϊόν ή μια εταιρεία, πραγματοποιεί τη μετάβαση από τον γραμμικό στον κυκλικό τρόπο λειτουργίας ώστε να αξιολογηθεί η αποτελεσματικότητα της μετάβασης και να δημιουργηθούν περαιτέρω κίνητρα.

Διερεύνηση των τρόπων με τους οποίους η τεχνολογική ετοιμότητα και ο ψηφιακός μετασχηματισμός, μπορούν να αποτελέσουν προστιθέμενη αξία για τις Ελληνικές

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε διαφορετικούς τομείς (πχ. Τουρισμός, Πολιτισμός, Γεωργία, Ενέργεια).

Δ. Νέες υφιστάμενες γραμμές για χρηματοδότηση δράσεων στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων (Π.Ι.Ν.)

Δ.1 Βελτίωση της υπάρχουσας κατάστασης

Σύμφωνα με την υφιστάμενη κατάσταση, όπως αυτή παρουσιάζεται στην Π.Ι.Ν. και τους δείκτες περιφερειακής ανταγωνιστικότητας και κοινωνικής προόδου που αυτή παρουσιάζει σε εθνικό επίπεδο φαίνεται ότι υπάρχει σημαντική υστέρηση έναντι των υπόλοιπων ελληνικών περιφερειών στο μέγεθος της αγοράς (12^η θέση), την τεχνολογική ετοιμότητα (13^η θέση) και στις υποδομές της (6^η θέση). Σε ευρωπαϊκό επίπεδο υστερεί έναντι των ευρωπαϊκών περιφερειών στην μακροοικονομική σταθερότητα, την καινοτομία, στην τεχνολογική ετοιμότητα και γενικότερα στην αποτελεσματικότητα, στην βασική εκπαίδευση, στην εξειδίκευση του εργατικού δυναμικού, αλλά και σε άλλα βασικά για την ανάπτυξη σημεία. Να σημειωθεί ότι η Π.Ι.Ν. γενικά σε κανέναν δείκτη τομέα περιφερειακής ανταγωνιστικότητας και κοινωνικής προόδου δεν υπερβαίνει τον μέσο όρο της Ε.Ε.

Προκειμένου να υπάρξει περαιτέρω αναπτυξιακή πορεία στην περιφέρεια Ιονίων Νήσων, θα πρέπει να υπάρξει ειδική μέριμνα για τον περιορισμό των ιδιαιτεροτήτων που αποτελούν τροχοπέδη σε αυτήν. Συνοπτικά, θα πρέπει να υπάρξει τόνωση της ανταγωνιστικότητας, σημαντική ενίσχυση των επαγγελματικών προσόντων και εξειδίκευσης του ανθρώπινου δυναμικού, με γνώμονα την αύξηση της συνεκτικότητας του κοινωνικού ιστού και την αντιμετώπιση των πιέσεων και των περιορισμών που απορρέουν από την νησιωτικότητα. Θα πρέπει να εξομαλυνθούν οι έντονες εποχικές διακυμάνσεις στις ανθρώπινες δραστηριότητες λόγω τουρισμού, π.χ. μέσω της μετατροπής του επιδόματος ανεργίας του ΟΑΕΔ σε επίδομα εργασίας, ώστε οι εποχικά εργαζόμενοι στον τουρισμό να παρέχουν τις υπηρεσίες τους κατά τους χειμερινούς μήνες στην τοπική αυτοδιοίκηση. Η έντονη εποχικότητα στην απασχόληση επηρεάζει και το δημογραφικό περιβάλλον, το οποίο είναι γενικά δυσμενές, οπότε θα πρέπει να υπάρξουν δράσεις για βελτίωσή του μέσω της εκπαίδευσης και μείωσης της ανεργίας.

Η βελτίωση της ποιότητας του ανθρώπινου δυναμικού εξ απόψεως εξειδίκευσης καθώς και η εισαγωγή καινοτόμων λύσεων στην επιχειρηματικότητα θα βελτιώσει την παραγωγικότητα και την ανταγωνιστικότητα στον τριτογενή τομέα (π.χ. στον μαζικό τουρισμό και το εμπόριο). Μπορεί η ανεργία να είναι σχετικά χαμηλή στην περιφέρεια Ιονίων Νήσων, καθώς και ανθεκτική στην κρίση της αγοράς εργασίας, αλλά οι θέσεις εργασίας χαμηλής εξειδίκευσης είναι αυξανόμενες σε αντίθεση με τα επίπεδα δεξιοτήτων των ανέργων. Αυτό σημαίνει χαμηλή διείδυση της έξυπνης εξειδίκευσης στους διάφορους τομείς εργασίας.

Από την άλλη μεριά, η περιφέρεια Ιονίων Νήσων παρουσιάζει περιβαλλοντική ποικιλομορφία και εύθραυστες ισορροπίες, όσον αφορά στους φυσικούς και περιβαλλοντικούς πόρους. Αυτό απαιτεί συνετή διαχείριση των πόρων με εξοικονόμηση τους και κατά το δυνατόν επαναχρησιμοποίησή τους. Ταυτόχρονα, θα πρέπει να δοθεί

έμφαση στην έρευνα ώστε οι φυσικοί και ανθρωπογενείς κίνδυνοι στην περιφέρεια λόγω της μορφολογίας της να ελαχιστοποιηθούν.

Στα πλαίσια της απαιτούμενης επικοινωνίας και δια-συνδεσιμότητας μεταξύ μικρών και μεγάλων νησιών είναι βασικό να βελτιωθεί το δίκτυο μεταφορών. Αυτό ισχύει και με τις εξωτερικές διασυνδέσεις των νησιών μέσω πυλών εισόδου-εξόδου με τα ΔΕΔ-Μ. Π.χ. η επικείμενη χρήση των υδροπλάνων μπορεί αυξήσει δραματικά την δια-συνδεσιμότητα μεταξύ των Ιονίων Νήσων, αλλά και μεταξύ αυτών και της υπόλοιπης Ελλάδας.

Επίσης, θα πρέπει να υπάρξει καθολική αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών, των οποίων η ποιότητα βρίσκεται σε αναντιστοιχία με τις βελτιούμενες κοινωνικές (εκπαιδευτικές και υγειονομικές) υποδομές. Σημαντικό ρόλο σε αυτό έχουν παίξει οι ποσοτικές και ποιοτικές ελλείψεις σε στελεχιακό δυναμικό, αλλά και του συνολικότερου προφίλ της Π.Ι.Ν. Παρά ταύτα η Π.Ι.Ν. παρουσιάζει σχετικά βελτιωμένη εικόνα συγκριτικά με τις άλλες Περιφέρειες, όσον αφορά στην κοινωνική ένταξη και την αντιμετώπιση της φτώχειας.

Ένα άλλο βασικό σημείο είναι ότι υπάρχουν ορατές χωρικές διαφοροποιήσεις και κατανομές εντός της Π.Ι.Ν., οι οποίες αφορούν τόσο τους οικιστικούς, πολιτιστικούς και εν δυνάμει τουριστικούς πόρους, όσο και την παραγωγική εξειδίκευση των επιμέρους χωρικών ενοτήτων.

Για τα παραπάνω εντοπιζόμενα προβλήματα, θα πρέπει να υπάρξει μια δυναμική στην υλοποίηση έργων περιφερειακής ανάπτυξης. Σε αυτή την κατεύθυνση θα πρέπει να δοθεί έμφαση στην ενίσχυση των επιχειρήσεων, προκειμένου να αυξήσουν την καινοτομία, την χρήση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών (ΤΠΕ), να επενδύσουν στην ενεργοποίηση και αξιοποίηση των τομέων “Συστήματος RIS”, καθώς και στην έγκαιρη υλοποίηση των ήδη ενταγμένων έργων.

Συνοπτικά, θα πρέπει να υπάρξει περαιτέρω αύξηση των διατιθέμενων πόρων για την ενίσχυση των τουριστικών ΜΜΕ και αυτών της γαστρονομίας, ενίσχυση των υποδομών και μεταφορών, επιτάχυνση των ενεργειών και των ρυθμών υλοποίησης των δράσεων στους τομείς του Περιβάλλοντος και της Κλιματικής Αλλαγής, της Κυκλικής Οικονομίας, της Θαλάσσιας Οικονομίας και της Διαχείρισης των Υδάτων, της Δημιουργικής και Κοινωνικής Οικονομίας, της Απασχόλησης, τους Χερσαίους και Θαλάσσιους Διάδρομους, την Πολιτική Προστασία, την αξιοποίηση των ΑΠΕ και άλλων Φυσικών Πόρων, της Αστικής Ανάπτυξης και του Εμπορίου και πρωτίστως της Ανώτατης Εκπαίδευσης και Έρευνας. Η Π.Ι.Ν. θα πρέπει να αξιοποιήσει το σημαντικό επιστημονικό προσωπικό που διαθέτει το Ιόνιο Πανεπιστήμιο στις κατευθύνσεις των βιο-επιστημών, των επιστημών τροφίμων, του περιβάλλοντος και της αειφόρου ανάπτυξης, της μουσικής και καλλιτεχνικής δημιουργίας, της προώθησης της ελληνικής ιστορίας και γλώσσας, του τουρισμού και της περιφερειακής ανάπτυξης.

Δ.2 Άξονες Προτεραιότητας

Προς βελτίωση της υπάρχουσας κατάστασης θα πρέπει πρώτα να καθορισθούν κεντρικοί άξονες προτεραιότητας, ως προς την χρηματοδότηση έργων στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων. Σημειώνεται ότι κατά το προηγούμενο πρόγραμμα της Π.Ι.Ν. για τα 2014-2020, δεν έτυχαν ικανοποιητικής απορροφητικότητας και αποτελεσματικότητας ο άξονας της περιφερειακής ανταγωνιστικότητας με ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, της καινοτομίας και των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών, καθώς και ο άξονας των υποδομών – μεταφορών. Οπότε θα πρέπει να υπάρξει ειδική μέριμνα επ’ αυτών και στο νέο προγραμματικό σχεδιασμό, ενώ θα πρέπει να ληφθεί μέριμνα και για όλα εκείνα τα σημεία τα οποία καθιστούν την Π.Ι.Ν. μη ανταγωνιστική τόσο σε εθνικό, όσο και ευρωπαϊκό επίπεδο. Οι άξονες προτεραιότητας θα πρέπει να προάγουν την μακρο-οικονομική σταθερότητα στην Π.Ι.Ν.

Προτεινόμενοι άξονες είναι οι επόμενοι:

A1. Ενίσχυση της παραγωγικότητας, της ανταγωνιστικότητας, της περιφερειακής προστιθέμενης αξίας και της εξωστρέφειας μέσω της ανάπτυξης της ποιοτικής και υγιούς επιχειρηματικότητας με αιχμή την έρευνα και καινοτομία, τις τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών και τον ψηφιακό μετασχηματισμό.

A2. Προστασία του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων και μετάβαση σε μια οικονομία φιλική στο περιβάλλον με αιχμή την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής και την βιώσιμη ανάπτυξη για την ανάπτυξη και την απασχόληση.

A3. Ενίσχυση υποδομών και μεταφορών. Ολοκλήρωση διατηρήσιμων υποδομών και δημιουργία νέων, για την ανάπτυξη και την απασχόληση.

A4. Ενίσχυση υποδομών εκπαίδευσης, υγείας και πρόνοιας για την ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή.

A5. Ενίσχυση της κοινωνικής ένταξης, ανάπτυξης, αξιοποίησης και αύξησης της συμμετοχής του ανθρώπινου δυναμικού στην αγορά εργασίας και καταπολέμηση της φτώχειας και των διακρίσεων. Ενίσχυση αντίστοιχων υποδομών προώθηση της Απασχόλησης και προσαρμογή των εργαζομένων στις αλλαγές»

A6. Ενίσχυση των Ολοκληρωμένων Χωρικών Στρατηγικών και των ΟΧΕ ως εργαλείο ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης με στόχο την βελτίωση της οικονομικής κατάστασης, της απασχόλησης, της καθημερινότητας των πολιτών, την προστασία του φυσικού, αλλά και

του δομημένου περιβάλλοντος. Αυτός ο Άξονας Προτεραιότητας λειτουργεί *οριζόντια και υποβοηθητικά προς τους παραπάνω άξονες.*

A7. Τεχνική βοήθεια ΕΤΠΑ

A8. Τεχνική βοήθεια ΕΚΤ

Δ.3 Τομείς και Δράσεις

Δ.3.1 Στα πλαίσια του Άξονα Α1:

Δ.3.1.1. Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών

- Ψηφιακά εργαλεία χρήσιμα για την τοπική αυτοδιοίκηση, με εστίαση στην εξυπηρέτηση του πολίτη. Π.χ. Ψηφιοποίηση όλων των αρχείων και δημιουργία ενιαίας περιφερειακής πλατφόρμας για όλους τους δήμους για την εξυπηρέτηση των πολιτών.
- Ψηφιοποίηση όλων των σχολείων για αποστολή και παραλαβή δεδομένων (e-class).
- Ψηφιακές υπηρεσίες (δημόσιες και ιδιωτικές) στο παραγωγικό σύστημα, προκειμένου να αμβλυνθούν οι δυσμενείς συνέπειες της νησιωτικότητας και να τονωθεί η ανταγωνιστικότητα του παραγωγικού συστήματος.
- Ψηφιοποίηση νοσοκομείων για Τηλεϊατρική και βοήθεια στο σπίτι.
- Διασύνδεση πολιτών - αστυνομίας με έξυπνους πομπούς για άμεση αντίδραση και μείωση της εγκληματικότητας.
- Ενοποίηση και γεφύρωση των πολυ-κερματισμένων εφαρμογών του δημοσίου τομέα για καλύτερο συντονισμό και αποτελεσματικότητα στην λειτουργία του.
- Ενίσχυση της χρήσης του διαδικτύου από τους κατοίκους, τους επισκέπτες και τις επιχειρήσεις για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής και την τόνωση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ
- Ψηφιακές υπηρεσίες και τεχνολογίες για την τουριστική και πολιτιστική προβολή των νησιών (π.χ. δημιουργία πλατφόρμας της περιφέρειας για ψηφιακή ξενάγηση αρχαιολογικών χώρων - αξιοθεάτων - καταλυμάτων και πληροφορίες για τις μεταφορές).
- Ανάπτυξη ψηφιακών εφαρμογών ανάδειξης του συγκριτικού πλεονεκτήματος της ΠΙΝ στον τομέα του Περιβάλλοντος.
- Ψηφιακή γεωργία (επίβλεψη και έλεγχος ενεργειών εξ αποστάσεως).
- Προώθηση του Διαδικτύου των Πραγμάτων (I.O.T) και τις ψηφιακές πόλεις (π.χ. υποδομές αυτόνομης οδήγησης).
- Άμεσος γεω-εντοπισμός (με GPS ή με live cameras) για πυρκαγιές, αυθαίρετα, μεταφορές, θαλάσσια ρύπανση, παράνομες χωματερές.
- Τηλε-εργασία (π.χ. δημιουργία θέσεων κοινωφελούς εργασίας εξ αποστάσεως).
- Ψηφιακές εφαρμογές δημόσιου χαρακτήρα στους τομείς ηλεκτρονικής υγείας – τηλεϊατρικής και τηλε-φροντίδας.

Δ.3.1.2 Ενίσχυση επιχειρηματικής δραστηριότητας και Έξυπνης Εξειδίκευσης

- Παροχή κινήτρων για την ανάπτυξη νέων προϊόντων & υπηρεσιών καθώς και τον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό σε τομείς προτεραιότητας περιφερειακής εξειδίκευσης και της καινοτομίας.
- Δημιουργία δικτύων με επίκεντρο τον τουρισμό, τον πολιτισμό & την αγροδιατροφική αλυσίδα.
- Δημιουργία εκκολαπτηρίου καινοτόμων επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στους τομείς περιφερειακής εξειδίκευσης (αγροδιατροφική αλυσίδα, θαλάσσια οικονομία, δημιουργική οικονομία, ποιοτικός τουρισμός).
- Ενίσχυση καινοτόμου νεανικής επιχειρηματικότητας σε τομείς περιφερειακής εξειδίκευσης (αγροδιατροφική αλυσίδα, θαλάσσια οικονομία, δημιουργική οικονομία, ποιοτικός τουρισμός).
- Ενίσχυση επιχειρήσεων για ανάπτυξη ψηφιακών εφαρμογών & εργαλείων αξιοποίησης του πολιτιστικού αποθέματος της ΠΙΝ.
- Δημιουργία αποκεντρωμένης δομής για προώθηση της καινοτομίας σε τομείς Περιφερειακής εξειδίκευσης.
- Προώθηση της Έρευνας και Τεχνολογίας σε τομείς περιφερειακής εξειδίκευσης και νέους ανταγωνιστικούς τομείς σε διεθνές επίπεδο.
- Συνεργασία επιχειρήσεων με ερευνητικούς φορείς σε τομείς προτεραιότητας της Περιφέρειας.
- Προώθηση δράσεων του Θεματικού και Εναλλακτικού Τουρισμού. Προώθηση του Πολιτιστικού Τουρισμού (π.χ. μέσω μουσικής και καλλιτεχνικής δημιουργίας, έρευνας των οπτικοακουστικών και υβριδικών τεχνών και της τέχνης της παράστασης και της εφαρμογής αυτών στην καλλιτεχνική έκφραση, την ψυχαγωγία και την εκπαίδευση)
- Χωροταξία στη γεωργία, έρευνα μικροκλίματος (που ευδοκμεί τι) και οργάνωση ομάδων παραγωγών για μεταποίηση και οικονομία κλίμακας.
- Προώθηση του ελληνικού πρωινού και της ελληνικής κουζίνας στις Ξενοδοχειακές Μονάδες, ώστε να διασυνδεθεί η τοπική αγροτική παραγωγή με τον επισιτιστικό – τουριστικό τομέα.
- Η χρησιμοποίηση (όπως προωθείται από το κράτος της συσκευασίας 100 ml) τοπικού έξτρα παρθένου ελαιόλαδου (με brand name Ιονίων Νήσων) στα εστιατόρια και τα ξενοδοχεία.
- Διασφάλιση στην ποιότητα και ασφάλεια των τροφίμων.
- Ανάπτυξη νέων προϊόντων με την εφαρμογή σύγχρονων μεθόδων και τεχνολογιών στις χημικές και μικροβιολογικές αναλύσεις τροφίμων.

Δ.3.2 Στα πλαίσια του Άξονα Α2

Δ.3.2.1 Ενεργειακή απόδοση και Α.Π.Ε.

- Δράσεις ενεργειακής εξοικονόμησης σε κατοικίες και δημόσιες υποδομές μέσω συνδυασμένης χρηματοδότησης από τομεακούς και περιφερειακούς πόρους.
- Προώθηση και αξιοποίηση καινοτόμων τεχνολογιών προσαρμοσμένων στις τοπικές κλιματολογικές κ.ά. συνθήκες, για την ενεργειακή απόδοση & εξοικονόμηση ενέργειας σε δημόσιες υποδομές, κατοικίες και (τουριστικές κτλ.) επιχειρήσεις.
- Ανάπτυξη υβριδικών σταθμών ενέργειας, όπου συνυπάρχουν πολλαπλές πηγές ενέργειας (π.χ. αιολική, φωτοβολταϊκά, μπαταρίες και αντλησιοταμιευτήρες)
- Δημιουργία υπεράκτιων αιολικών πάρκων πέραν του οπτικού ορίζοντα.

- Κίνητρα για την κατασκευή φωτοβολταϊκών πάρκων από ενεργειακές κοινότητες με σκοπό την κάλυψη των οικιακών τους αναγκών, με παράλληλη κατασκευή των αντίστοιχων αποθηκών ενέργειας από μπαταρίες ή αντλησιοταμιευτήρων, όπου ενδείκνυται. Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς. Π.χ. αξιοποίηση συστημάτων ΑΠΕ και εξοικονόμησης ενέργειας σε κτίρια δημόσιας χρήσης και γενικά δημόσιες υποδομές και δίκτυα, βιοκλιματικές αναβαθμίσεις κοινόχρηστων, δημόσιων χώρων σε αστικές περιοχές, προώθηση ενεργειακής αειφορίας σε απομονωμένες περιοχές, αξιοποίηση συστημάτων εξοικονόμησης ενέργειας στον τομέα της κατοικίας (στοιχείο απαραίτητο στις νέες πολεοδομικές άδειες από την 1/1/2020).
- Υποδομές αποθήκευσης LNG στα Νησιά για χρήση του ως μεταβατικό καύσιμο πριν την πλήρη υιοθέτηση των ΑΠΕ.

Δ.3.2.2 Περιβάλλον

- Δράσεις προστασίας, ανάδειξης και προβολής στοιχείων της φυσικής, ιστορικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Δράσεις προστασίας, διαχείρισης και ήπιας αξιοποίησης οικοσυστημάτων και περιοχών φυσικού κάλλους.
- Δράσεις βελτίωσης του αστικού περιβάλλοντος
- Δράσεις για έλεγχο ποιότητας του περιβάλλοντος, καθώς και στη διαχείριση περιβάλλοντος και την οικολογία.

Δ.3.2.3 Κλιματική αλλαγή και Φυσικοί Κίνδυνοι

- Δράσεις για την αντιμετώπιση κινδύνου από πυρκαγιές, την αντιπλημμυρική προστασία και τη διαχείριση υδάτινων πόρων. Παρεμβάσεις αντιμετώπισης και πρόληψης πλημμυρικών φαινομένων, πυρκαγιών και φαινομένων διάβρωσης εδάφους.
- Ολιστική και συντονισμένη αντιμετώπιση της διαχείρισης κινδύνων (κλιματικής αλλαγής και φυσικών και ανθρωπογενών καταστροφών). Ανάλυση και εκτίμηση, επιχειρησιακός σχεδιασμός της διαχείρισης και ανταπόκρισης και προετοιμασία των εμπλεκόμενων, σε συνδυασμό με τον αναγκαίο ειδικό εξοπλισμό.
- Εκπαίδευση του ανθρώπινου δυναμικού και επιπλέον εξειδικευμένη εστίαση σε περιοχές και τομείς με αυξημένη τρωτότητα (ιστορικά κέντρα πόλεων, παράκτιος τουριστικά αναπτυγμένος χώρος κλπ.).
- Σχεδιασμός και υλοποίηση ενός αντίστοιχου συστήματος ολιστικής αντιμετώπισης μελλοντικού κινδύνου στο θαλάσσιο και παράκτιο χώρο, π.χ. από θαλάσσια έρευνα για εξόρυξη υδρογονανθράκων.
- Τοποθέτηση συστημάτων προειδοποίησης για τσουνάμι. Χρηματοδότηση για έρευνα συστημάτων που ειδοποιούν για επικείμενο σεισμό.
- Τοποθέτηση live camera σε υψώματα για προειδοποίηση έναρξης πυρκαγιάς.
- Αντιπυρικές ζώνες με πλατύφυλλα περιμετρικά των αστικών κέντρων.

Δ.3.3.2.4 Διαχείριση του νερού

- Δράσεις περιβαλλοντικής διαχείρισης των υδάτινων πόρων και μείωσης των διαρροών (προστασία υδροφορέων, ποιοτική αναβάθμιση, συστήματα ελέγχου, αντικαταστάσεις πεπαλαιωμένων δικτύων). Μελέτες για την δημιουργία μικρών φραγμάτων και λιμνοδεξαμενών και όπου είναι εφικτό δημιουργία αντλησιοταμιευτήρων για την παράλληλη αποθήκευση ενέργειας.
- Ενίσχυση της ποιοτικής επάρκειας πόσιμου νερού και εξοικονόμησης του (μείωση των διαρροών, αποδοτική χρήση πόρων), αλλά και της γενικότερης προστασίας/διαχείρισης του υδροφόρου ορίζοντα.
- Βασική ανάγκη αποτελεί η βελτίωση της ποιότητας σε συνδυασμό με τον περιορισμό των απωλειών των δικτύων ύδρευσης (αντικαταστάσεις σε συνδυασμό με έξυπνα συστήματα), στο πλαίσιο μιας ολοκληρωμένης πολιτικής για τη διαχείριση και την εξοικονόμηση των υδάτινων πόρων.
- Προστασία και διαχείριση των υδάτων σε συνδυασμό με την διαρκή παρακολούθηση και καταγραφή της κατάστασής τους.
- Δράσεις για θεσμικές, διαχειριστικές και τεχνολογικές δυνατότητες για την προστασία και αξιοποίηση των περιβαλλοντικών υδατικών πόρων στη λογική της “εξοικονόμησης” και της “ορθής διαχείρισης”.
- Εφαρμογή μέτρων βέλτιστης διαχείρισης υδάτων και παρακολούθησης ποιότητας τους, σύμφωνα με τα Σχέδια Διαχείρισης Λεκανών Απορροής.
- Δημιουργία τριτοβάθμιων βιολογικών καθαρισμών και επαναχρησιμοποίηση του νερού για πότισμα κοινοχρήστων χώρων.
- Μελέτη χρήσης της τεχνολογίας της αφαλάτωσης όπου δεν επαρκούν οι υδάτινοι πόροι.

Δ.3.2.5 Διαχείριση Αποβλήτων - Κυκλική Οικονομία

- Δράσεις στην ολοκληρωμένη διαχείριση των στερεών αποβλήτων, ιδίως στα Μικρά Νησιά της ΠΙΝ.
- Ενέργειες ευαισθητοποίησης σε ολόκληρη την Π.Ι.Ν. Π.χ. μέσω του Τομεακού Προγράμματος, δράσεις προτεραιότητας που περιλαμβάνονται στον ΠΕΣΔΑ (διαλογή στην πηγή, πράσινα σημεία, μονάδες κομποστοποίησης και σύμμεικτων, ΣΜΑ, ΧΥΤΑ κτλ.)
- Προώθηση της Κυκλικής Οικονομίας, με επαναχρησιμοποίηση σπανιότατων πόρων και περιβαλλοντική ευαισθησία.
- Ενθάρρυνση της πρόληψης, επαναχρησιμοποίηση και ανακύκλωσης.
- Μείωση απώλειας τροφίμων (π.χ. στο πλαίσιο των κοινωνικών δομών για την αντιμετώπιση της φτώχειας, όπως κοινωνικά παντοπωλεία-συσσίτια, όπου λειτουργεί η αναδιανομή).
- Επαναχρησιμοποίηση δομικών υλικών και οικολογικός σχεδιασμός των κατασκευών.
- Επαναχρησιμοποίηση νερού για άρδευση και ενσωμάτωση της Κυκλικής Οικονομίας στη λειτουργία των λιμένων κτλ.
- Προώθηση θεσμικών, διαχειριστικών και τεχνολογικών δυνατοτήτων για την κυκλική αντιμετώπιση των οξυμένων περιβαλλοντικών πιέσεων, στη λογική της επαναχρησιμοποίησης.

- Μέσω ΣΔΙΤ δημιουργία ΧΥΤΥ με πλήρη ανακύκλωση απορριμμάτων και διαχωρισμό των απορριμμάτων από τα σπίτια.

Δ.3.2.6 Βιοποικιλότητα και πράσινες υποδομές

- Προώθηση παρεμβάσεων στις περιβαλλοντικές υποδομές και λιγότερο στα οικοσυστήματα.
- Προώθηση δράσεων των θεσμοθετημένων Φορέων Διαχείρισης.
- Προώθηση δράσεων για τις προστατευόμενες περιοχές (π.χ. βιότοποι και περιοχές NATURA), με σκοπό την προστασία ή/και την ήπια αξιοποίησή τους.
- Ολιστική αντιμετώπιση (γνώση, διατήρηση, διαχείριση, μείωση επιπτώσεων, ευαισθητοποίηση και ήπια αξιοποίηση) της βιοποικιλότητας σε όλα τα επίπεδα (ειδών, οικοσυστημάτων, τοπίων), διασφαλίζοντας την προστασία τους, αλλά και επιδιώκοντας την δημιουργία προστιθέμενης αξία από την ήπια αξιοποίησή τους.
- Ενίσχυση της διασυνδεσιμότητας των τόπων, τη διαπερατότητα και τη διαλειτουργικότητά τους με γειτνιάζουσες περιοχές και χρήσεις, αναδεικνύοντας έτσι την έννοια της “πράσινης υποδομής”.
- Ανάπτυξη δικτύσεων στην θαλάσσια-παράκτια ζώνη και στον αστικό-περιαστικό χώρο, όπου το συνδεδεμένο δίκτυο χώρων πρασίνου θα διατηρεί τις αξίες και τις λειτουργίες του οικοσυστήματος.
- Ανάπτυξη θεσμικών, διαχειριστικών και τεχνολογικών δυνατοτήτων για την προστασία των περιβαλλοντικών πόρων στη λογική μιας ήπιας και συνδυαστικής αξιοποίησης.

Δ.3.3 Στα πλαίσια του Άξονα Α3

Δ.3.3.1 Ψηφιακή συνδεσιμότητα

- Υλοποίηση έργων τηλεπικοινωνιακών υποδομών προς κάλυψη των «κενών» στον χώρο.
- Ενίσχυσης βασικών τηλεπικοινωνιακών υποδομών σύνδεσης με το εθνικό και διεθνές δίκτυο. Αντιμετώπιση αρνητικών πτυχών της νησιωτικότητας.
- Δίκτυα 5G.
- Παροχή αξιόπιστων υπηρεσιών Διαδικτύου.

Δ.3.3.2 Συνδεσιμότητα, Υποδομές Μεταφορών

- Δράσεις για τις υποδομές μεταφορών με αναβάθμιση των οδών, των αεροδρομίων και των λιμένων. Λιμενικές υποδομές στα Μικρά Νησιά της ΠΙΝ.
- Υλοποίηση των τριών σημαντικών οδικών έργων εθνικής εμβέλειας και διασύνδεσης με τα ΔΔΜ:
  - της (υποθαλάσσιας) οδού σύνδεσης της πόλης της Λευκάδας με την Ιόνια Οδό
  - των οδών διασύνδεσης με τα αντίστοιχα αεροδρόμια των πόλεων της Κέρκυρας και του Αργοστολίου.
- Αναβάθμιση υποδομών διασύνδεσης με κόμβους ΔΕΔ-Μ. Αναβάθμιση υποδομών για την οδική ασφάλεια των χερσαίων μεταφορών και βελτίωση και συμπλήρωση λιμενικών υποδομών και υπηρεσιών.
- Δράσεις οδικής ασφάλειας.

- Βελτίωση του οδικού δικτύου των νησιών. Δημιουργία ενός βασικού «εσωτερικού» οδικού άξονα μεταφορών για τη σύνδεση της ενδοχώρας με τον παράκτιο χώρο και με τους λιμένες των νησιών και, μέσω αυτών, με την ηπειρωτική χώρα.
- Ανάπτυξη υποδομών που υποστηρίζουν το θαλάσσιο τουρισμό (κρουαζιέρα, υδατοδρόμια, τουριστικά αγκυροβόλια). Ολοκλήρωση και δικτύωση τουριστικών λιμενικών υποδομών (κρουαζιέρας, ιστιοπλοΐας).
- Ασφάλεια στις οδικές και θαλάσσιες μεταφορές (έργα οδικής και θαλάσσιας ασφάλειας/σκάφη περιπολίας κλπ. που αποτελούν δράσεις Εθνικής εμβέλειας ΣΠΕΜ).
- Προώθηση μέσω των υδροπλάνων των εναλλακτικών μορφών τουρισμού και κάλυψη δρομολογίων μη δημοφιλών προορισμών.
- Προσαρμογή των υποδομών (ιδίως των λιμενικών) στις απαιτήσεις της «κλιματικής αλλαγής».
- Συνολική προσέγγιση του ζητήματος της “εσωτερικής κυκλοφορίας” με παράκτια ακτοπλοΐα, κ.ά.
- Αναβάθμιση σημαντικών μεταφορικών υποδομών-πυλών της ΠΙΝ (αεροδρόμια, λιμάνια).
- Χρήση του LNG και της ηλεκτροκίνησης στην ακτοπλοΐα και στην αυτοκίνηση.

Δ.3.3.3 Αστική κινητικότητα

- Βελτίωση της αστικής κινητικότητας, ιδίως των πεζών (πεζόδρομοι) στο πλαίσιο αστικών αναπλάσεων.
- Εναλλακτικά και ευέλικτα μέσα μετακίνησης (π.χ. ποδηλατοδρόμοι) και επαρκώς αναπτυγμένο δίκτυο πεζοδιαδρόμων.
- Βελτίωση της δυνατότητας στάθμευσης των οχημάτων,
- Ανάπτυξη υποδομών πρόσβασης ΑμεΑ.
- Ολοκληρωμένες “έξυπνες” και “πράσινες” παρεμβάσεις βελτίωσης της αστικής κινητικότητας στο πλαίσιο Σχεδίων Βελτίωσης Αστικής Κινητικότητας (ΣΒΑΚ).
- Προώθηση της ηλεκτροκίνησης των μέσων μαζικής μεταφοράς.

Δ.3.4 Στα πλαίσια του Άξονα Α4

Δ.3.4.1 Εκπαίδευση

- Ανανέωση και συμπλήρωση σε ένα βαθμό των κτιριακών υποδομών σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης. Παρεμβάσεις σε κτιριακές υποδομές με βάση τη χαρτογράφηση αναγκών της α΄θμιας, β΄θμιας και γ΄θμιας εκπαίδευσης,
- Ανανέωση και συμπλήρωση σε ένα βαθμό του ειδικού εξοπλισμού των εκπαιδευτηρίων όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης. Παρεμβάσεις σε υποδομές ειδικού εξοπλισμού με βάση τη χαρτογράφηση αναγκών της α΄θμιας, β΄θμιας και γ΄θμιας εκπαίδευσης,
- Αντιμετώπιση των στεγαστικών αναγκών του Ιονίου Πανεπιστημίου (σε όλα τα Ιόνια Νησιά). Ανάγκες στέγασης και εξοπλισμού αντιμετωπίζει και το Ιόνιο Πανεπιστήμιο, ιδιαίτερα μετά την ενσωμάτωση σε αυτό του πρώην ΤΕΙ Ιονίων Νήσων.
- Αναβάθμιση στέγασης και εξοπλισμού στην προσχολική εκπαίδευση μετά την υποχρεωτικότητά της.
- Αναβάθμιση των προγραμμάτων σπουδών των Πανεπιστημίων.

- Ενίσχυση της διδασκαλίας, της απόκτησης δεξιοτήτων και της δια βίου μάθησης.
- Προβολή της ελληνικής γλώσσας και του ελληνικού πολιτισμού στην Ελλάδα και το εξωτερικό, ιδίως στους τομείς:
  - ιστορικών μελετών (αρχαίας, μεσαιωνικής, νεότερης και σύγχρονης ιστορίας), καθώς σε διεπιστημονικές προσεγγίσεις της ιστορίας με την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών και την εφαρμογή αυτών σε πεδία όπως η εκπαίδευση και ο πολιτισμός.
  - γλωσσικών μελετών και επιστημών.
- Σύνδεση τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με αγορά εργασίας.
- Προσφορά του ιδιωτικού τομέα στην εκπαίδευση μέσω της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης.

Δ.3.4.2 Υγεία και Πρόνοια

- Εκσυγχρονισμός βασικών νοσοκομειακών μονάδων σε εργαστήρια και ιατρικό εξοπλισμό.
- Βελτίωση της λειτουργικότητας των δομών α'θμιας φροντίδας υγείας. Υποδομές, εξοπλισμός και ανθρώπινο δυναμικό.
- Βελτίωση προνοιακών υποδομών (γηροκομεία, παιδικοί σταθμοί). Δράσεις υπέρ των κοινωνικά ευπαθών ομάδων.
- Βελτίωση της λειτουργικότητας των δομών β'θμιας υγείας. Υποδομές, εξοπλισμός και ανθρώπινο δυναμικό.
- Βελτίωση του συντονισμού μεταξύ των τομέων υγείας και ολοκλήρωση των δομών διοίκησης.
- Ενίσχυση της στελέχωσης των τομέων υγείας.
- Μέτρα για την αντιμετώπιση της εποχικής διακύμανσης.
- Βελτίωση της υγειονομικής κάλυψης των απομακρυσμένων περιοχών και ευπαθών ομάδων με τη συνδρομή και της τεχνολογίας (e-υγεία).
- Βελτίωση της προνοιακής κάλυψης των ευπαθών και ευάλωτων ομάδων (ηλικιωμένοι, ΑμεΑ).
- Εφαρμογή της τηλεϊατρικής σε όλη την περιφέρεια με εκσυγχρονισμό των κέντρων υγείας και σύνδεσης τους με μεγάλα νοσοκομεία της Αττικής.
- Προώθηση των βιοεπιστημών και της βιοτεχνολογίας. Εφαρμογές της βιοπληροφορικής στη βιοϊατρική.
- Μέτρα κατά του παιδικού εθισμού στο διαδίκτυο.

Δ.3.5 Στα πλαίσια του Άξονα Α5

Δ.3.5.1 Αγορά Εργασίας

- Δράσεις που αφορούν στην ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού. Ανταπόκριση στις νεο-εμφανιζόμενες ανάγκες.
- Δράσεις στην κατεύθυνση της αξιοποίησης των συγκριτικών πλεονεκτημάτων (στρατηγική RIS). Δράσεις υποστήριξης της προσαρμογής των επιχειρήσεων και των εργαζομένων στις απαιτήσεις της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης.
- Ανάπτυξη πολιτικών και προσαρμοσμένων στρατηγικών ενίσχυσης της απασχόλησης. Πολιτικές αντιμετώπισης της ανεργίας. Επιθετικές πολιτικές

απασχόλησης (για την αναβάθμιση των γνώσεων και δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού, δημιουργία θέσεων απασχόλησης, αυτοαπασχόληση, προσαρμογή εργαζομένων, κτλ.) στο πλαίσιο σύζευξης της προσφοράς και της ζήτησης εργασίας στην Περιφέρεια.

- Δημιουργία μηχανισμού διάγνωσης των αναγκών της αγοράς εργασίας, που θα τροφοδοτεί τους φορείς σχεδιασμού των πολιτικών απασχόλησης και επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης με την απαιτούμενη πληροφορία και τα στοιχεία για τους δυναμικούς κλάδους και επαγγέλματα.
- Αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού ως κινητήριου μοχλού για την ανάπτυξη της Περιφέρειας.
- Μέτρα ενίσχυσης της κοινωνικής συνοχής μέσω της απασχόλησης. Μέτρα αντιμετώπισης της φτώχειας και των διακρίσεων. Ενθάρρυνση δημιουργίας απασχόλησης για ευπαθείς ομάδες.
- Βελτίωση του εκπαιδευτικού επιπέδου των απασχολούμενων και της εξειδίκευσης των ανέργων.
- Προώθηση της βιώσιμης υψηλής ποιότητας απασχόλησης.
- Υποστήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων. Π.χ. ενεργητικές πολιτικές προώθησης των ανέργων στην απασχόληση και στοχευμένα προγράμματα κατάρτισης ανέργων στους τομείς της Περιφερειακής εξειδίκευσης (αγροδιατροφή και γαστρονομία, θεματικός τουρισμός, θαλάσσια οικονομία και δημιουργική οικονομία).
- Δράσεις στήριξης νέων επιχειρηματιών και αυτοαπασχολούμενων στους τομείς Περιφερειακής εξειδίκευσης (αγροδιατροφή και γαστρονομία, θεματικός τουρισμός, θαλάσσια οικονομία και δημιουργική οικονομία).
- Συνεργασία με τον ΟΑΕΔ για πιλοτικό πρόγραμμα επιδότησης εργασίας και όχι ανεργίας, όπου οι εποχιακά εργαζόμενοι στον τουρισμό θα απασχολούνται από Νοέμβριο μέχρι Απρίλιο σε κοινωφελείς εργασίες της τοπικής αυτοδιοίκησης.
- Δράσεις σε θέματα αντιμετώπισης του δημογραφικού προβλήματος.

Δ.3.5.2 Κοινωνική Ένταξη

- Καθορισμός ενός ολοκληρωμένου πλαισίου ανάπτυξης πολιτικών αντιμετώπισης της φτώχειας.
- Ενίσχυση της λειτουργίας Κοινωνικών Δομών για διάφορες κατηγορίες υπηρεσιών (π.χ. Κέντρα Κοινότητας) και ευάλωτων κοινωνικών ομάδων.
- Υλοποίηση προγραμμάτων κοινωνικής υποστήριξης (π.χ. Εναρμόνισης οικογενειακής-επαγγελματικής ζωής, εκπαιδευτική στήριξη μαθητών ΑμεΑ, προγράμματα πρόσβασης σε υπηρεσίες Υγείας, για τους Ρομά, κλπ.)
- Συνέχιση της λειτουργίας του Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Κ.Ε. για την παρακολούθηση και αξιολόγηση των δράσεων για την αντιμετώπιση της φτώχειας.
- Μελέτη παραδειγμάτων από χώρες του εξωτερικού για την ομαλή επανένταξη στον κοινωνικό ιστό πρώην χρηστών ναρκωτικών και φυλακισμένων.
- Ανάπτυξη ολοκληρωμένου πλέγματος δράσεων υποστήριξης της κοινωνικής ένταξης και της απασχολησιμότητας των ευπαθών ομάδων πληθυσμού.
- Παροχή υπηρεσιών φροντίδας και φιλοξενίας τέκνων.

- Δράσεις υποστήριξης κοινοτήτων Ρομά για την κοινωνική και οικονομική ένταξή τους.
- Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις πρόσβασης σε υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας και καταπολέμησης των διακρίσεων λόγω αναπηρίας.
- Ολοκληρωμένες δράσεις για την καταπολέμηση της βίας (π.χ. ενδο-οικογενειακή βία, εκφοβισμός στα σχολεία, κτλ.).
- Δράσεις για μη απόλυση των γυναικών από τις ιδιωτικές επιχειρήσεις όταν μένουν έγκυοι.
- Στοχευμένες παρεμβάσεις για τη βελτίωση της πρόσβασης σε δομές υγείας, κοινωνικής φροντίδας και πρόνοιας για πληττόμενες και ευάλωτες ομάδες.
- Στοχευμένες παρεμβάσεις ενίσχυσης της πρόσβασης ομάδων που πλήττονται από φτώχεια σε βασικά αγαθά και υπηρεσίες.
- Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις προώθησης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας με έμφαση στους τομείς φροντίδας και περιβαλλοντικών και πολιτιστικών πόρων.
- Λειτουργία επαρκών βρεφονηπιακών και παιδικών σταθμών.

Δ.3.6 Στα πλαίσια του Άξονα Α6

Δ.3.6.1 Χωρική Ανάπτυξη

- ΟΧΕ (Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις) με εστίαση σε προτεραιότητες της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS).
- ΟΧΕ με εστίαση στη διαχείριση φυσικού κινδύνου, για την ολοκλήρωση της υλοποίησης τρεχουσών Τοπικών Στρατηγικών.
- ΟΧΕ (ΤΑΠΤΟΚ) με εστίαση στην αναζωογόνηση του οικιστικού κεφαλαίου και δυναμικού της υπαίθρου (κεφαλοχώρια, μεσαίοι οικισμοί, μικρά χωριά), με έμφαση στην (ψηφιακή κυρίως) δικτύωση, στην ανάδειξη τοπικών πολιτιστικών και φυσικών τοποσήμων, στην Κυκλική Οικονομία, στην κοινωνική αναζωογόνηση, καθώς και στην ανάπτυξη μικρού μεγέθους επιχειρηματικών δραστηριοτήτων/συνεργασιών.
- ΟΧΕ (ΤΑΠΤΟΚ) για την αναβάθμιση των Μικρών Νησιών σε ποιοτικούς, πράσινους και προσβάσιμους κόμβους στο ευρύτερο δίκτυο νησιωτικότητας του Ιονίου και της χώρας.
- ΟΧΕ με εστίαση στην ενιαία διαχείριση της παράκτιας ζώνης της Π.Ι.Ν. ως ιδιαίτερης γεωγραφικής ενότητας, που λειτουργεί ως ένα πολύπλοκο και εύθραυστο σύστημα φυσικών και ανθρωπογενών μεταβλητών και χαρακτηρίζεται από σημαντικό βιολογικό, γεωφυσικό, αισθητικό και πολιτισμικό πλούτο. Έμφαση θα δοθεί στην ανάδειξη μυθικών-ιστορικών και εμπορικών διαδρομών-δικτύων, στην προστασία και ήπια αξιοποίηση των θαλάσσιων και παράκτιων πόρων, στη διαχείριση της τρωτότητας και των συγκρουόμενων χρήσεων, στην Κυκλική Οικονομία και γενικά σε εναλλακτικά του κορεσμού, πρότυπα οικονομικής δραστηριότητας.
- ΟΧΕ (ΒΑΑ) για έξυπνες και όμορφες πόλεις με έμφαση στην αισθητική αναβάθμιση και την καινοτομία στις λειτουργίες
- Αξιοποίηση συνδυαστικά και ολιστικά με βάση τη χωρική ιδιαιτερότητα και τυπολογία. Π.χ. ορισμός περιοχών τουριστικής ανάπτυξης, αγροτικής ανάπτυξης, κτηνοτροφίας, βιοτεχνίας, αστικής ανάπτυξης, κτλ.

- Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός (ΘΧΣ): Καθορισμός περιοχών για υπεράκτια αιολικά πάρκα, κυματική ενέργεια, υδατοκαλλιέργειες, θαλάσσιο και παράκτιο τουρισμό, γαλάζια βιοτεχνολογία, εξόρυξη κοιτασμάτων βυθού, κτλ.
- Μελέτη των επιπτώσεων στην οικονομία της Π.Ι.Ν. η οριοθέτηση ΑΟΖ της Ελλάδας με την Ιταλία και σχεδιασμός συναφών δράσεων. Αναμένεται να προσδώσει νέα δεδομένα στην αλιεία υπέρ της Ελλάδας, όπως και δυνατότητα χωροθετήσεως υπεράκτιων αιολικών πάρκων.

Δ.3.7 Στα πλαίσια των Αξόνων Τεχνικής Βοήθειας

Δ.3.7.1 Τεχνική Βοήθεια

- Ενίσχυση των συστημάτων και διαδικασιών διοίκησης και εφαρμογής του ΠΕΠ.
- Πληροφόρηση και Δημοσιότητα.
- Αξιολόγηση, Μελέτες, Εμπειρογνωμοσύνες, Τεχνικοί Σύμβουλοι.
- Ενίσχυση της διαχειριστικής επάρκειας των δικαιούχων του ΠΕΠ.
- Ενίσχυση του συστήματος διακυβέρνησης της περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης εξειδίκευσης.